Бүгү' чурттарның пролетарийлери, катыжыңар!

ШЫН

Вкп(о) Тыва обкомунуң, кызыл хоорай комитединиң болгаш ажылчы чоннарның депутаттарының область Советининиң органы

1925 чылда тиндезилеттингеН

1951 март 10 суббота № 48 (2222)

ӨРТЭЭ 20 КӨП.

Бо хүнгү солунда

ССРЭ-ниң Дээди Советининиң сессиязы (1 арын).
Часкы тарылга белеткелин күштелдирер (1 арын).
Профэвилелдериниң ажылын үндезини-биле экижидер (2 арын).
С. ТУШКОВ.—Улгатырган колхозтуң отчёттуг хуралы (3 арын).
И. ШЛОТКИНА.—«Араттың сөзү» (3 арын).
Тайбыңның пактызы дээш (4 арын).
Германияны болгаш Японияны чепсеглээринге удур Лондонга болган митинги (4 арын).
Кореяда болуушкуннар (4 арын).
Германияны чепсеглээринге удурланган ажылчыннарның Европа конференциязын чыылдырар дугайында инициативтиг комитеттиң кыйгырыы (4 арын).

Аныяк коммунистерни кижизидер

Бистиң тиилелгелеривистиң сорук хирикчизи болгаш организакчызы болур большевиктерниң партиязы — бодунуң хүрээлеңин ажылчыннарның, колхозчу тараачыннарның болгаш интеллигенцияның эң эки кижилери-биле үргүлчү долдуруп турар. Коммунистер дээрге, совет улустуң авангардызы, олар — боттарының бүгү энергиязын, бүгү күштерин болгаш билиглерин ажылчы чоннуң аас-кежии дээш, коммунизмниң тиилелгези дээш демиселге бүзүредип чоруур. Ленин — Сталинның партиязынга бүгү талазы-биле бердинген кижилер болур.

Бистиң партиявыс бодунуң кежигүннеринге болгаш кандидаттарынга бедик негелделерни тургузуп турар. Коммунист болза, партияның болгаш чурттуң бүгү-ле политиктиг амыдыралынга идепкейлиг киржир, марксисчи-ленинчи теорияны шиңгээдип алыры дээш могаршылаг чок ажылдаар, партияның болгаш күрүненің чурумун шыңгыы сагыыр, демиселге болгаш күш-ажылга мурнакчы болур, массага партияның политиказының болгаш шиитпирлериниң утказын тайылбырлаар, бодунуң үлегерлиг мөзү-шынары-биле ажылчы чонну өртир ужурлуг. Бир эвес партияга чаа кирген кижи бүрүзү ол ам четче каңналып, быжыкан коммунист деп санай бээр болза, окта-ла шын эвес. Кижилер коммунист болуп төрүүнмес, а олар боттары чоорту депшилге-биле, күзел-биле, чоннуң эргe ажыы дээш бүзүрелдиг, большевикчи демисели-биле коммунист деп чаагай атты чеңдип ап турарлар. Ол ышкаш, большевиктиң бедик идейлиг быжыг чурумнуу, туруштуу, организастыы болгаш өске-даа онзаланчак мөзү-шынары дораан-на база-ла четче көстү бербес. Ол шынарларны коммунист бодунга кижизитинер, партия организациязынга практиктиг ажылдарны чорудуп турган көргүзер. Ынчангаш, олар партияга чаа кирип тургаш, медерелдиг-биле, демиселге хезээде белен болур байдал-биле коммунистиң эктинге салдынар немелде хүлээлгелерни боттарынга ап турарлар.

Ооң ужурунда, чаа кежигүннер киирип ап турары-биле холбаштыр партия организацияларының мурнунда «партияның ол аныяк кежигүннериниң чедир кижизитинериниг эң-не дүрген, чедиишкиниг, ажыл херекчи ёзу-биле дузалаар» сорулга туруп турар деп В. И. Ленин айыткан. Бистиң партиявыс аныяк коммунистерни кижизидерин ынчангаш партия ажылының эң чугула сорулгазы деп санап келген, санап турар.

Ындыг турбужа, бистиң областың партия организацияларының дыка хөй кезии бо ажылды хошкатканы районнарның болгаш Кызыл хоорайның партия конференциялары демдеглээн. Бо чылдың январьде Кызыл хоорайның партия кежигүннеринге 139 кандидаттарның иштинден 100 ажыг, Бии-Хем районда 29 кандидаттарның иштинден 20, Барыын-Хемчик районда 56 кандидаттардан 42, Сүт-Хөл районда 30 кандидаттардан 24 кандидаттарның кандидат стажтары эрткен болуп турары көзүлген. Областың иштинде партия кежигүннеринге кандидаттарның эрткен стажын ниитизи-биле алгаш көөрге, өске-даа чамдык районнарда байдал ооң дээредевейн турар.

Партияның область комитединиң бюрозу ол бүгүнү өөренип көргеш, партия райкомнарының хөй кезии, эге организациялар партияның иштики ажылдарын чавыс деннелге тургузуп, аныяк коммунистерниң ортузунга политикгиг кижизидилге ажылдарынга чогуур кичээнгейни салбайн турганнар-дыр деп анализтээн болгаш ажылды экижидерин олардан негээн.

Аныяк коммунистерни кижизидер херек. Кижизидилгениң кол оруу болза, оларны партия организациязының удуртулгазы-биле болгаш контролю-биле практиктиг ажылга хаара тудары—коммунист бүрүзү партия даалгалыг, а ол даалгаларны оларның талазындан аксеткилдиг күзел-биле херек кырында үргүлчү күүседип турарын чеңдип алыры болур. Партия даалгазы — коммунист бүрүзүнүң идепкейжи, ажыл-ишчи мөзү-шынарын үргүлчү хынаарының, ооң ажыл амыдыралында четпес талаларын сагындырып, өөредириниң кол чепсээ. Ол болза, коммунистиң ажылга арга-мергежилин, дуржулгазын болгаш большевикчи белеткелиниң деңнелин өөренип көөрүн, партияның бүзүрелдиг каадырларын шилип алырын хандырар. Коммунист ол үеде бодунуң ажылын болгаш бодун ап чоруур аажы-чаңчылын тодаргай көргүзер. Ол чорук — партия организацияларының масса-биле харылзаазын улам быжыглаар болгаш коммунист бүрүзүнүң массага мурнакчы болгаш баштакчы рольду чеңдип алырынга дузалаар. Аныяк коммунистер чүгле мындыг үеде бедик негелделиг чорукка, даалга бүрүзүн күүседиринге кезээде белен кылдыр кижизитинер. Ажылга организакчы болгаш мобилизакчы рольдуг болуру-биле кады коммунист болза, күш-ажылчы онаалгаларның күүселдезин боттандырарынга боду үлегержи, бергелерни ажып тилээринге боду эгелекчи болур ужурлуг.

Бир эвес коммунист социалистиг чарышка болгаш шалыпчы чорукка идепкей чок киржип турар болза, ол—күш-ажылга үлегержи болуп шыдавас, Ленинниң партиязының кежигүнү болур большевик деп адын шынзыдып шыдавас. Мынчангаш, коммунист бүрүзү таваржып келген бергелерни ажып тиилээринче бурунгаар боду идепкейлиг чүткүүр ужурлуг. Аныяк коммунистер бо талазы-биле бодун партия организациязына бүзүретирер херек.

Аныяк коммунистерниң идейлиг каналыышкынын, оларның политиктиг чырыдыышкынын партия ынчангаш онза чугулалап көрүп турар. Партия организациязының бүгү-ле амыдыралы коммунист бүрүзүнүң идейлиг билиипиң деңнелин бедиринче, партияның политиказының үндезиннерин ооң шиңгээдип алырынче угланган болур ужурлуг. Партияның кежигүннери, ооң иштинде аныяк коммунистер партия организациязының ажылының хүн-бүрү дуржулгазындан большевикчи кижизидилгени алган турар. Партия хуралдарынга чугаалажып, шиитпирлежип турар тодаргай айтырыглар бүрүзүн партияның шиитпирлери политиказы-биле, тактиказы-биле болгаш кол-кол директивалары-биле эки холбаштырар херек.

Партия организациялары аныяк коммунистерге партияның большевикчи сагыылга-чурумунуң ужур-дузазын болгаш ролюн эки тайылбырлаар. Коммунистерге ниити негелделерни, партияның политиказын баш бурунгаар ориентировкалап билир идей-биле чеңсеглээр. Ону боттандырарда партия чырыдыышкынының бүгү четкилериниг аныяк коммунистерни хаара тударып, политиктиг болгаш уран-чогаал литератураны, сөлуннар, журналдар номчуурунга оларны чаңчыктырарын чеңдип алыр. Номчулга—марксизм-ленинизмниң теориязын шиңгээдириниң кол болгаш онза таарымчалыг аргазы. Марксизм-ленинизмниң теориязын шиңгээдири—коммунист бүрүзүнүң чайлатынмас хүлээлгези. Ол сорулганы күүседирде—чүгле бедик күзел-чүткүл, туруштуг болгаш шиитпирлиг характер херек. Партия организациялары ол күзел-сонуургалга аныяк коммунистерни быжыы-биле чаңчыктырар болгаш олардан негелдени улгатырар, оларга чогуур дузаламчыны чедирер.

Аныяк коммунистерни кижизидериниң ажылдарын күштелдирери, ону амыдыралчы болдурары үргүлчүнүң контролю чокка хоржок. Партияның кежигүннеринге болгаш кандидаттарынга чаа кижилерни хүлээп алгаш, ооң соонда оларның партияның хүрээлеңинге кижизидилгезиниң дугайын уттуптар практиканы узуткаар. Партияга чаа кирген кежигүн, кандидат бүрүзүн бодунуң партия организациязының удуртулгазы-биле болгаш дузаламчызы-биле долгандыр турар массага партияның херээ дээш организастыг болгаш харыысалгалыг болур чоруктуң медерелинге чаңчыктырар. Партия организациязы бүрүзү—аныяк коммунистерге ВКП(б) Уставында бижээн хүлээлге дугайында негелделерни соксаал чокка тайылбырлаар болгаш ол хүлээлгелерни оларның талазындан күүседип турарын үргүлчү контрольдаар ужурлуг.

Областың социалистиг чаартылгазын чедиишкинниг чорударынга улуг ажылдар негетинип турар. Ол сорулгалар — партия организациязының хөй кезин болуп турар аныяк коммунистерниң идей-политиктиг, ажыл-агыйжы кижизидилгезин шиитпирлии-биле экижиткениниң түңнелинде чедиишкинниг боттаныр.

Март 8-ке холбаштырган байырлыг хурал

Март 8-те Кызылдың Сталин аттыг Культура бажыңынга Бүгү делегей херээженнериниң хүнү—март 8-ке холбаштырган байырлыг хурал болган. Байырлыг хуралды ВКП(б)-ниң Кызыл хоорай комитединиң секретари эш Степанов ажыткан. Хуралдың хүндүлүг президиумунга ВКП(б) ТК-ның Политбюрозун эш Сталинга баштадыр улуг өдүрлүүшкүн-биле соңгаан.

Бүгү делегей херээженнериниң хүнү—март 8-тиң дугайында илеткелди ВКП(б) обкомунуң херээженнер ортузунга ажыл талазы-биле килдизиниң эргелекчизи эш Т. Норбу кылган.

Хуралдың киржикчилери улустарның улуг башкызы болгаш баштыңчызы эш И. В. Сталинга байырлыг чагааны диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле хүлээп алган. Хуралдың соонда «Кубань казактары» деп кино болган.

ССРЭ-ниң Дээди Советининиң сессиязы

Эвилелдиң Советининиң болгаш Национаддар Советининиң 1951 чылдың март 7-де катышкан хуралының дугайында ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Март 7-де, кежээ 7 шакта, Кремльге, Кремльдиң Улуг ордузунга Эвилелдиң Советининиң болгаш Национаддар Советининиң катышкан хуралы болган.

Хуралдың даргазы—Эвилелдиң Советининиң даргазы депутат **М. А. Яснов** 1951 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджединиң дугайында илеткел кылыры-биле ССРЭ-ниң Сан Министри эш **А. Г. Зверевке** сөс берген.

А. Г. Зверевтиң илеткелиниң соонда хүннүң айтырыгларын чугаалажыр чурумун палаталарның бадылаанын ёзугаар бюджет комиссияларының эдеринчи илеткелдери, бюджет талазы-биле санал бээри болгаш бюджетти бадылаары Эвилелдиң Советининиң болгаш Национаддар Советининиң тус-тус хуралдарынга болур деп хуралдың даргазы медеглээн.

Мооң-биле Эвилелдиң Советининиң болгаш Национаддар Советининиң катышкан хуралы хагдынган.

Эвилелдиң Советининиң болгаш Национаддар Советининиң катышкан хуралы

ССРЭ-ниң Дээди Советининиң ийи дугаар сессиязы март 7-де бодунуң ажылын үргүлчүлээн.

Март 7-де кежээ 7 шакта Кремль ордузунуң улуг залынга Эвилелдиң Советининиң болгаш Национаддар Советининиң катышкан хуралы ажытынган.

Даргаңы столунда—Эвилелдиң Советининиң Даргазы депутат **М. А. Яснов**, Национаддар Советининиң Даргазы депутат **Ж. Шаяхметов**, палаталарның даргаларының оралакчылары депутаттар **А. И. Кириченко, Т. М. Зуева, А. Ю. Снечкус, А. И. Ниязов, М. Т. Якубов, М. В. Зимянин, В. Т. Лацис, Т. М. Матиашвили.**

Чазак ложаларынга—эш **И. В. Сталин, эштер В. М. Молотов, Г. М. Маленков, Л. П. Берия, К. Е. Ворошилов, Н. А. Булганин, Л. М. Каганович, А. И. Микоян, А. А. Андреев, Н. С. Хрущев, А. Н. Косыгин, Н. М. Шверник, М. А. Суслов, П. К. Пономаренко, М. Ф. Шкирятов** үнүп келгеннер.

Депутаттар болгаш аалчылар боттарының олурган черлериниң чаңгыс угда туруп келгеш, эш И. В. Сталинга болгаш ооң шынчы соратниктеринге алдар кылдыр диңмиттиг адыш часкаа байырлаан. «Улуг Сталинга алдар! Ура!» деп алгылар үнүп турган. Кремль ордузунуң иштинге каш минута иштинде адыш часкаашкыны соксавайн турган.

Чазак ложаларынга ССРЭ-ниң Дээди Советининиң Президиумунуң кежигүннери, Министрлер база олуруп турган.

Аалчылар ложаларынга — дипломаттыг корпустуң дужаалдыг кижилери, совет болгаш даштыкы журналистер.

Хуралды даргалаан депутат **Яснов** сессияның хуралын ажыдарын чарлаан. Хүннүң айтырыы—1951 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджединиң дугайында илеткел.

Илеткел кылыры-биле ССРЭ-ниң Сан Министри **А. Г. Зверевке** сөс берген.

Илеткелчиниң чугаалааны болза, ССРЭ-ниң Дээди Советинге бадыладыры-биле киирген Күрүне бюджединиң төлевилели болза, социалистиг экономиканың моон ыңай өзүлдезин, ажылчы чоннарның чаагай амыдыралының болгаш культуразының бедиишкинин хандырар сорулгалыг. 1951 чылда күрүне бюджеди болгаш эрткен чылдың бюджединиң күүселдезиниң түңнелдери болза, Ленин — Сталинның партиязының удуртулгазы-биле коммунистиг ниитилелдиң тургузуушкунунда, бистиң Төрээн чуртувустуң күчүзүн быжыглаарында совет улустуң чеңдип алган чедиишкиннерин көргүзүп турар.

1951 чылда Күрүне бюджединиң ниити хемчээн орулга талазы-биле 457.992 миллион рубль түңге болгаш чарылга талазы-биле 451.503 миллион рубль түңге бадыладыры-биле киирип турар. 1950 чылдан бюджеттиң орулгалары 8,5 хуу, а чарылгалары—9,4 хуу улгадып турар. Март 1-ден эгелеп аъш-чем болгаш үлетпүр бараанарының үүрмектеп садар өртектериниң кудуладыры чоруткан хирезинде, бюджеттиң элээн өзүлдези болза, совет күрүненің экономнуг күчүзүнүң улам-на дыңзып турарының көргүзүү болур.

Ажыл-агый организакчы болгаш культур-кижизидилгелиг улуг ажылды боттандырбышаан, совет күрүне болза, быжыг тайбың болгаш улустар аразының кады ажылдажылгазы дээш бүгү чурттарның ажылчы чоннарының чөптүг демиселин баштап турар бистиң социалистиг Төрээн чуртувустуң камгаланыр аргазын быжыглаар дугайында хүн-бүрү сагыш салып турар. «... Совет Эвилели канчаарыл дээр болза, ол тайбыңны камгалаарының болгаш дайынны болдурбазының политиказын моон соңгаар-даа чайгылыш чок чорудар» деп ажылчы чоннарның улуг башкызы эш Сталин «Правданың» корреспондентизи-биле беседазынга медеглээн.

— Тайбыңны камгалаарынче угланган Совет күрүненің сталинчы мерген даштыкы политиказын бүгү совет улус чаңгыс эп-сеткил-биле деткип турар болгаш өске чурттарның чүс-чүс миллион ажылчы чоннары изии-биле чүүлдүг деп көрүп турар. (Үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыны).

Делегейниң чаа дайынының өртүн кыпсырын оралдажып турар АКШ-тың реаксылыг чагырыкчы бөлүктеринге баштаткан империалистиг лагерьге тайбыңның лагери улуг туруп турар. Империалистиг күрүнелер чаа хан-төгүүшкүннүг дайынга белеткелди чоруткаш, шериг чарылгазын дыка улгатырып турар.

Дайынның америк кыпсыкчылары өске-даа капиталистиг чурттарның, хамыктың мурнунда Англияның болгаш Францияның шериг бюджеттерин канчаар-даа аажок улгатырарын чеңдип ап турарлар. Бо бюджет чылында Англияның болгаш Францияның шуут шериг чарылгалары, эрткен чыл-биле деннээрге, ийи катап өзүп турар.

Совет Эвилели чер бөмбүрзээнин тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустары-биле кады делегейниң чаа дайынын болдурбас дээш шиитпирлиг демиселди чорудуп, америк империалистерниң ханныг кара сагыжын илередип турар.

Ооң-биле кады Совет Эвилели бодунуң кызыгаарларының камгалалы дээш көрүнгүр хайгаарап турар болгаш социалистиг күрүненің камгалалын быжыглаар хемчеглерни ап турар. ССРЭ-ниң Күрүне бюджединиң бүгү чарылгаларының 21,3 хуузун чурттуң камгалалынга киирип турар, дайын мурнундагы 1940 чылда 32,5 хуу турган.

—Дээди Советке бадыладыры-биле киирген 1951 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджеди болза, бистиң социалистиг экономикавыстың чаа өзүлдезин, ажылчы чоннарның материалдыг болгаш культурлуг деңнелиниң улам көдүрүүшкүнүн, база совет күрүненің камгаланыр аргазының быжыглаашкынын эргежок чугула акша хөреңги-биле хандырып турар.

Бодунуң авангардын долгандыр сыгый катышкан совет улус 1951 чылда ажыл-агый болгаш культур тургузуушкунунга, улуг башкы болгаш баштыңчы эш Сталинның удуртулгазы-биле коммунизмче бурунгаар идегелдиг чоруп олурар бистиң Төрээн чуртувустуң күчүзүн быжыглаарынга чаа улуг чедиишкиннерни чеңдип алыр дээрзинге чигзиниг чок.

Илеткелчиниң түңнел сөстерин бүгү зал диңмиттиг байырлаашкынныг адыш часкаашкыны-биле уткаан. Шупту туруп келген.

Мооң-биле Эвилелдиң Советининиң болгаш Национаддар Советининиң катышкан хуралы хагдынган.

ЧАСКЫ ТАРЫЛГА БЕЛЕТКЕЛИН КҮШТЕЛДИРЕР

Тракторлар септелгезин дүргедедир

Бистиң областың машина-трактор станцияларының ажылдакчылары РСФСР-ниң Дээди Советининиң соңгулдаларының үезинде социалистиг чарышты калбартып, боттарының мурнунда тургустунган улуг сорулганы элээн чедиишкинниг чорудуп келгеннер. Алган хүлээлгелерин чогуур өйүнде шевергин күүсеткен МТС-терниң саны көвүдеп турар.

Соңгулдаларга таварыштыр септелге дугайында алган хүлээлгелерин Кызыл МТС-зи чогуур өйүнде күүсеткен. Олар февраль 10-да алган хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүсеткеннер. Кызыл МТС (директору эш Моисеев, улуг механиги эш Кипко) тракторлар болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезиниң талазы-биле бир дугаар черни чаалап алганнар. Ийи дугаар черни Сүт-Хөл МТС-зи (директору эш Соловьев, улуг механиги эш Сусликов) алган.

Сүт-Хөл МТС тракторлар, көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезиниң планын 120 хуудан ажыр күүседип, чыл планын хуусаа бетинде чоруткан. Бо херекке МТС-тиң улуг механиги эш Сусликов, контрольчу механик эш Гладков олар боттарының күш-ажылчы идепкейин көргүскеннер, олар тракторларны бригада аайы-биле кезектеп септээр арганы эки организастап, септекчи бүрүзүнүң ажылдаар черинде септелгениң техниктиг байдалдарын белдирлер болгаш детальдар аайы-биле көргүзүп каан турар. Ында белдирлер бүрүзүнүң аайы-биле техниктиг картаны кылып каан. Ону септекчи бүрүзү ажыглап турар.

Чадаанада машина-трактор станциязы база багай эвес ажылдап турар. МТС-тиң септекчилери эштер Очур-оол, Чадамба олар үлегерлиг ажылдап, ажыл нормазын 150—180 хуу чедир эки шыгарлыг күүседип турарлар. Эш Петр Потапов хүн нормазын 180—200 хуу күүседип, ол ышкаш үлегерлиг ажылдарны эштер Бады, Кадыргы, Өпей-оол олар көргүзүп турар.

Шагаан-Арыг МТС-тиң тракторлар септелгези багай эвес чоруп турар, ниити трактор септелгезин эрткен чылга домейлээрге 12 хуу ажыр күүседип ап, септелге ажылынга слесарь эш Цигулев үлегерлиг болуп, нормазын 200—220 хуу күүседип турар.

Тракторлар болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезиниң талазы-биле чамдык МТС-терде эки-даа болза өске МТС-тер, ылангыя Кызыл-Мажалык, Бии-Хем МТС-терде дыка багай чоруп турар. Кызыл-Мажалык МТС-тиң директору эш Висляев улуг механиги эш Полупанов олар септекчилерни удуртурун кошкатканы-биле часкы тарылга септелгезин чавыс деннелде чорудуп турар. Ол ышкаш Бии-Хем МТС септекчилериниң ортузунга күш-ажылды багай организастаан, ооң уламындан тракторлар болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелге шынарын хынаарының ажылы четпес чоруп турар. Ында механик контрольчу эш Похоруков хыналда ажылын кошкаткан. **П. АМБРОСОВ.**

Барыын-Хемчикте часкы тарылга белеткели

Колхозтар социалистиг чер болгаш мал ажылын хөгжүдериниң талазы-биле өвөөш эвес чедиишкиннерлиг болганнар. Барыын-Хемчик районнуң колхозтары чыл бүрүде экономика талазы-биле быжыгып турар. Мурнунда чылдарда бодаарга 1950 чылда багай эвес дүжүттү колхозтарның шөлдериндеп алган. Колхозтарның хөй кезии үрезиннер-биле бүрүн хавдыртынган болгаш колхозчуларның бир күш-хүнүнге 3—4 килограмм тарааны берип турар.

Районда „Ленинчи орук", „Коммунизмче орук", „Трудовик", „Кызыл сылдыс", „Большевик", „Кызыл тараачы" болгаш „Совет Тыванын 5 чыл ою" колхозтар күстен эгелээш-ле тарааны бастырып, үрезиннерни бүрүн арыглап алган. Ооң биле чергелештир дыка хөй колхозтарның удуртукчулары ол херекке ээ-харыысалга чок байдалды илереткен. Үрезинге хереглээр тарааларны тараа ажаап алышкынының үезинде чүгле улуг погун арыглаан, ооң уламындан бир килограмм үрезинде 30 муң поктуг үнүштер бар болуп турар. „Тиилелге", „Ленинчи орук" колхозтарның даргалары мынчага чедир үрезин арыглавааннар. Районда 6 триер бар, оларның чүгле үжү ажылдап турар, өскелери кандыг-даа ажыл чок авваа турар, ону септедир дугайында сагыш салыышкыны колхозтар баштаар черлеринде чок.

Кызыл-Мажалык МТС колхозтарга бүгү тала-биле дузалажырын уттуп турар. МТС директору эш Висляев үрезин арыглаар машиналарны колхозтарже чорутпайн турар.

Колхозтар даргалары часкы тарылга белеткелин чорударынга амдаа үр үе бар деп санап турар. Ол ындыг өвес, марттың 15-те бүгү белеткелди доозар, ооң соонда белеткелдиң хыналдазын чорударын партия болгаш чазак айтып турар. Тарылганың үрезин белеткелин, көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезин, кышкы агротехниктиг хемчеглерни чорудары-биле чергелештир хову ажылының бригадаларының составын четчелээр, аная коммунистерниң, комсомолчуларның күжүн чөп таарыштырары чугула.

П. КОВАЛЕНКО.

Тарылга белеткели доозулган

Бии-Хем районнуң Ленинка суурда „Кызыл-Сылдыс" колхозтун колхозчулары часкы тарылга ажылдарынга белеткелдерни доосканн. Кызыл-тас, сула, арбай болгаш өске-даа тараа культураларының үрезиннерин план ёзугаар арыглааш, курлап уруп алган. 16 анаазыннарны, аттың 3 чажар машиналарын септеп, колхоз хериниң иштинде чыскаай тургузуп каан. Ол колхозта ажылдаар тракторлар септелгелери база доозулган. Часкы тарылга ажылынга хереглээр 42 аттың бүрүн дериг-хереклелдерин септеп алган.

Колхозчулар ам тарылга шөлдеринге өдек төгериниң болгаш хар доктаадырывың ажылдарын үргүлчүлеп турар. Часкы тарылга ажылдарынга белеткелдерни чедиишкиниг чорутканы-биле колхоз тудуг ажылдарынга артык күштерни салырының аргазын алган. Ам тудуг бригадазы Өөк-биле Ленинка суурлар аразында көвүрүг тудуп турар.

Күштү—тарылга белеткелинче

Улуг-Хем районнуң колхозтарында часкы тарылгага белеткел багай чоруп турар.

Торгалыгда «Күш-ажылдың хостуу», Баян-Колда «Х улуг хурал» колхозтардан өске колхозтар үрезин уруушкунунуң планын күүсеткеннер. Чижээ, үрезин урарының планы Киров аттыг колхоз—98 хуу, Сталин аттыг колхоз—91 хуу, Мичурин аттыг колхоз—86 хуу, Жданов аттыг колхоз — 83 хуу, Калинин аттыг колхоз—81 хуу, «Искра» колхоз—64 хуу, «Кызыл туг» колхоз—54 хуу, Ленин аттыг колхоз—48 хуу, Димитров аттыг колхоз—39 хуу күүсеткен болгаш үрезин арыглаашкынын мынчага чедир дооспаннар.

Ол ышкаш көдээ ажыл-агыйның чепсек-хереклелдериниң (андазын, илиир, сеялка) септелгези дендии оожум темпиде чоруп турар.

Часкы тарылгага белеткелдиң оожум чоруп турарының чылдагааны болза, колхозтарның баштаар черлери часкы тарылга белеткелин дүрген доозарынче чогуур кичээнгей салбайн турарында болуп турар.

Колхозтарның баштаар черлери, районнуң көдээ ажыл-агый килдизи часкы тарылгага бүрүн белеткелдиг ужуражырын хандырар дээш, бүгү күштү часкы тарылгага белеткелди дүрген доозарынче мобилизастаар ужурлуг.

О. КЕНДЕН.

Профэвилелдериниң ажылын үндезини-биле экижидер

(Областың профэвилелдериниң 2 дугаар конференциязы)

Бо чылдың февраль 24-тен 25-ке чедир областың профэвилелдериниң 2 дугаар конференциязы болуп эрткен. Профэвилелдериниң тыва область чөвүлелиниң ажылының дугайында отчёт илеткелди профэвилелдериниң тыва область чөвүлелиниң даргазы эш Замуруев кылган.

Илеткелчи, 2 дугаар конференцияның болуп турар үезин, Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң иштики болгаш даштыкы политиказының бүгү делегей ужур-дузалыг улуг тиилелгериниң дугайын чугаалавышаан, большевиктер партиязының, совет чазактың, эш Сталинның хүн-бүрү удуртулгазы-биле болгаш тыва улуска оларның көргүзүп турар материал-техниктиг дузаламчызы-биле совет Тываның социалистиг эгелерге дүргеп темпи-биле чаартынып турарын демдеглээн.

Областың профэвилелдер организациялары ВКП(б) Төп Комитединиң айтыышкыннарын, областың III партия конференциязының болгаш ССРЭ-ниң профэвилелдериниң X съездиниң доктаалдарын удуртулга болдургаш, бодунуң ажылынга кол кичээнгейни социалистиг чарышты калбартырынче, күрүне планнарын күүседиринге ажылчы чоннарны мобилизастаарынче, ажылчыннарның болгаш албан хаакчыттарның материал болгаш культур хандырылгазын экижиде́ринче салган. Бистиң областа, социалистиг чарышта 11 муң ажылчыннар киржип турар. 5 муң ажыг кижи тус-тус чарышта киржип турар, олардан 2 муң хире кижи ажыл нормазын ажыр күүседип келген стахановчулар болгаш ударниктер болуп турарлар. Беш чыл планын долдур болгаш ажыр күүседир дээш калбартынган социалистиг чарыштың түннелинде, областың даг тывыжының үлетпүрү, тудуг трестизи, дааранылга комбинады, алгы заводу, Сарыг-Сеп, Шагаан-Арыг, Чадаана, Бай-Хаак райүлетпүр комбинаттары боттарының эрткен чылда бүдүрүлге планнарын дыка ажыр күүсеткилээн. Бисте 1952 болгаш 1953 чылдарның санынга чедир ажылдап турар, бүдүрүлгениң кайгамчыктыг новаторлары, стахановчулары бар. Автотранспорт канторазының фрезеровщиги эш Савинцев 1953 чылдың; вулганизатор эш Непомнящий, дарган эш Карабейников, алгы заводунуң пимокатчыгы эш Хүүрекпен, Дааранылга комбинадының быжыкчызы эш Калмаков олар 1952 чылдың нормазын күүседип ажылдап турарлар. Сарыг-Сеп МТС-тың камбайнёрлары эштер Муригин, Легкова, Бай-Хаак МТС тың комбайнёру эш Бобков боттарының бүдүрүлге планнарын дыка ажыр күүсеткеннер. Профэвилелдериниң область чөвүлели 1950 чылдың дургузунда 360 стахановчуларны болгаш шалыпчыларны областың хүндүлел самбыразынга чырыткан.

Бүдүрүлгелерде чогаадыкчы саналдарның ролю болгаш ажык-дузазы элээн улгаткан. Даг тывыжының үлетпүрүнүң бүдүрүлгелеринге нептеретингеп он бир саналдар 1950 чылда 135 муң рубльдиң камналгазын берген. Хаваал алдын уургайының маниторшиги эш Максимованың саналы 24.100 рубльдиң камналгазын берген. Эш Домошированың үлетпүр приборун эде чогаадыр талазы-биле берген саналы 32 муң рубльдиң камналгазын берген. Ол чогаадыкчы саналдар улам-на нептереп, бүдүрүлгениң ниити ажылын экижидеринге, бүдүрүп үндүрүп турар продукцияның бот өртээн чиигедиринге улуг саңлдарны берип турар. Профэвилелдериниң тыва область чөвүлели болгаш профэвилелдерниң обкомнары профэвилел организацияларын организация талазы-биле быжыглаарынче, профэвилел демократиязын, ажылчыннарның болгаш албан хаакчыттарның бот-тывыңгыр чоруун сайзырадырынче кичээнгейлиг ажылдарны чоруткан деп, илеткелчи демдеглээн.

—ССРЭ-ниң Профэвилелдериниң X съездиниң мурнунда эрткилээн отчёт соңгулдалыг хуралдарга, база актив хуралдарынга болгаш амгы область конференциязының мурнунда болгулаан район конференциязынга илеретинген четпестерни узуткаар талазы-биле алдынган хемчеглериң түннелинде профэвилелдериниң Чөөн-Хемчик организациязы, Улуг-Хемниң район эмнелгезинде профорганизация (даргазы эш Попович), Шагаан-Арыг МТС-тың ажылчын комитеди (даргазы эш Цигулев) боттарының организас-массалыг ажылдарын элээн экижиткеннер.

Областың профэвилелдери боттарының хүрээлеңнеринде ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыттарның 71,1 хуузун хаара туткан туруп турар. Үгле отчёттуг үениң дургузунда эвилелдиң кежигүнүнге 6000 ажылчыннар болгаш албан хаакчыттар хүлээн алдынган.

Чоннуң кадыын камгалаарының талазы-биле отчёттуг үениң дургузунда биче эвес ажыл кылдынган. 1949—1950 чылдарда курорттарга 507 кижини, пионер лагеринге 931 уругларны дыштандыган. Аңаа 729 муң рубльди чарыгдаан.

Областың профэвилелдериниң организациялары ажылчы чонну коммунистиг ёзуга кижизидер талазы-биле элээн ажылды чорутканнар. Профэвилелдериниң 3955 кежигүннери В. И. Ленинниң болгаш И. В.Сталинның допчу биографияларын, ВКП(б) төөгүзүн өөренип турарлар. Отчёттуг үениң дургузунда 1526 лекциялар болгаш илеткелдер номчутунган. Области профэвилелиниң 112 уран-үүл бөлгүмнери ажылдап, оларда профэвилелиниң 2000 хире кежигүннери өөренип турарлар. Бот-тывыңгыр уран-үүл коллективтериниң күжү-биле 1950 чылда 634 шиилерни болгаш концерттерни ажылчы чонга көргүскен.

Областың профэвилелдер организациялары бо конференцияга бодунуң хүрээлеңнериниң быжыканы-биле болгаш улам-на сырый катышканы-биле ужуражып турарын илеткелчи демдеглээн.

Ооң-биле чергелештир эш Замуруев бодунуң отчёт илеткелинге, профэвилелдериниң область чөвүлелиниң болгаш обкомнарының ажылында үндезин четпестер бар болуп турарын чугаалаан.

Профэвилелдерниң область чөвүлели болгаш обкомнары, ажылчын комитеттери болгаш местокомнар социалистиг чарышты ыракта-ла багай удуртуп турарлар болгаш бо айтырыгның талазыбиле формализмни болгаш бюрократизмни болдуруп турарлар.

Социалистиг чарыштың түннели колдуунда-ла дээре ажылчыннарның түннелдери-биле үндүртүүп турар, а нормалар күүсетпейн турар ажылчыннарның — чыгдып каап турарларның ажылы ожаартынмайн эртип турар. Кызылдың Автомобиль транспортунуң конторазында тус-тус кижилериң социалистиг чарыжында бүгү ажылдап турарларның үгле 72 хуузу хаара тутунган, ажылчыннарның 75 хуузу үлүг нормаларын күүсетпейн турар.

«Өөк», «Барлык» совхозтарда, Чаа-Хөл МТС-те болгаш оон-даа өске чамдык черлерде социалистиг чарыш үгле үе-үени таварыштыр чорутунуп турар. Социалистиг чарыштың чорудулгазын удуртур, контрольдаар, ооң түннелдерин өй-шаанда чөп үндүрер, мурнакчыларның дээре үлегерлерин өөренир, нептередир хереги профорганизациялары багай организастап турарлар. Профэвилелдериниң обкомнары, ылаңгыя көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының обкому (эрги даргазы эш Полат), Үлетпүр бүдүрүлгелериниң обкому (даргазы эш Первов) социалистиг чарышты шуут бүдүрүлгелерге, совхозтарга болгаш МТС-терге чедир хүн-бүрү, тода эки удуртурунуң орнунга, ону куруг саазын удуртулга-биле, телефон дамчыштыр чугаалажыышкыннар-биле солуп турганнар.

Профэвилелдер организациялары профэвилелдериниң бүдүрүлге массалыг ажылының кол хевири болур бүдүрүлге хуралдарын чорударынче окта-ла четпес сагышты салган. 1950 чылда чорутунгулаан бүдүрүлге хуралдарынга бүдүрүлгениң ажылын экижидеринче угландыр кирген шүгүмчүлелдиг болгаш ажыл-херекчи саналдардан 203 саналдар күүсетинмээн. Ол фактты болза, профэвилелдериниң чөвүлелиниң, обкомнарының база чамдык ажыл-агый организацияларының болгаш бүдүрүлгелериниң удуртукчуларының талазындан бүдүрүлгелерге хуралдарның ролюн болгаш ажык-дузазын чедир үнелевес, большевикчи шүгүмчүлелди болгаш боттшүгүмчүлелди кызыл турар чоруктарны көргүзүп турар.

Профэвилелдериниң область чөвүлелиниң, обкомнарның, ажылчын комитеттериниң болгаш местокомнарының ажылының кол четпестериниң бирээзи болза, коллективтиг керээлерни чарар болгаш оларның күүселделерин контрольдаар талазы-биле багай ажылдап турары болур. Ооң түннелинде коллективтиг керээлериниң негелдери автотранспорт конторазында, Ээрбектиң хөмүр-даш уургайында, даг тывыжының үлетпүрүнүң трестизинде, «Элегес» совхозта, алгы заводунда багай күүсетинип турар. Ол бүдүрүлгелерде айыыл чок чоруктуң техниказы хандыртынмаан, ажылчыннарны тускай хеп-биле четче хандырбайн турар, бүдүрүлге культуразы ыракта чавыс, албан-биле хандырза-чогуур үүлдер — хайындырган суг, чунар-демир, зан, чоттунар аржыыл чок болуп турар. Ол хирезинде-ле, күш-ажыл камгалалынга болгаш айыыл чок чоруктуң техникказын хандырарынга көрдүнген акшадан автотранспорт конторазы 6000 рубльди чедир чарыгдаваан, «Элегес» совхоз ол сорулгаларга берген 8000 рубльден үгле 370 рубльди чарыгдаан.

Айыыл чок чоруктуң корум-чурумун сагыааныныңг, баш удур сагындырар хемчеглериниң чок турганының ужурундан, Ээрбектиң хөмүр-даш уургайынга эрткен чылдың декабрьде тергиин чергениң айыылдыг болгаш когаралдыг үрелиишкинни болган. Илеткелчи, оон ыңай профорганизацияларның организас-массалыг ажылдарында улуг четпестерни шыйган.

Отчёт соңгулдалыг хуралдарга отчёттарын кылган 167 профэвилел комитеттеринден 69 комитеттериниң ажылы багай деп демдеглетинген. Үгле күрүне албан черлериниң обкомунуң шугумубиле 36 комиттериниң, ооң иштинде 11 район комитеттериниң ажылынга багай деп демдек бердинген. Профэвилелиниң Эрзин, Сүт-Хөл, Чаа-Хөл, Тожу, Бии-Хем райкомнарының ажылы онза багай болган. Күрүне албан черлериниң дыка хөй профкомитеттериниң ажылының сандаргай байдалы, оларның обкомунга (даргазының хүлээлгезин күүседип турган эш Кудринге) билдингир турган болза-даа, эш Кудрин кандыг-даа хемчег албаан. Эш Кудрин ол райкомнарның ажылын сонуургаар, удуртур хамаан чок, ол районнарның хөйүнге 1950 чылдың дургузунда чаңгыс-даа катап барбаан.

Профэвилелиниң ажылында тергиин четпестерниң бирээзи болза, оларның хүрээлеңнериниң өзүлдезининг худу болуп турары болур. Профэвилелдериниң күрүне албан черлериниң обкомунуң шугуму-биле алырга, профэвилел кежигүннеринде ажылдап турарларның үгле 69 хуузу, көдээ ажыл-агый обкомунуң шугуму-биле 80 хуузу хаара тутунган. Ынчангаш, бүдүрүлгелерде, албан черлеринде барык 4 муң 500 кижи кежигүнде хаара тутунмаан туруп турар.

Чамдык профорганизациялары болза, кежигүн дадывырларын чыыр болгаш оларны күрүне банкыларынга дужаар ажылды чорудары безин чегей болуп турар. Ооң түннелинде кежигүн дадывырының чыылдазының планы 1950 чылда үгле 63 хуу күүсетинген «Өөк», «ҮТКШ-тин 21 чылы» совхозтарның ажылчын комитеттери эрткен чылын банкыга чаңгыс-даа хопеек кежигүн дадывыры дужааваан. Профэвилелиниң Бай-Тайга райкому 1950 чылда 5100 рубль кежигүн дадывырын хавырар ужурлуг тургаш, чаңгыс-даа көпеек хавырбаан. Өвүр, Тожу, Бии-Хем райкомнары, национал театрның, Кызылдың ном садыының местокомнары кежигүн дадывырларының чыылдазын үгле 30—50 хуу күүсеткеннер. Оон ыңай, профэвилелиниң көдээ ажыл-агый обкому профэвилелиниң саң-хөө чурумунга улуг харжы үүлдерни кылган. Үүл дээрге, кежигүн дадывырларының чыылдазының талазы-биле «план күүседир» сорулга-биле, күрүне страхованиезининг акшазындан дүрүм чокка 30 муң рубльди алгаш ооң-биле маркалар саткаш, оларны кудуку организацияларже таратган. Ынчангаш, кежигүн дадывырларының чыылдазын күрүненің өске акша хөреңгизи-биле дуглаан болгаш ооң-биле профорганизацияларынга-даа, обкомгадаа саң-хөө талазы-биле онза бергедээшкинни тургускан. Ол ышкаш, чыгдынган кежигүн дадывырларын самчыглаар фактылар эвээш эвес болуп турар. Айытканн фактылар болза, профэвилелиниң обкомнары болгаш кудуку профорганизациялары профэвилелдериниң боттарының харыысалгазын чидирген болгаш кежигүн дадывыры профэвилел бюджединиң үндезини болурун утканын чугаалап турар-дыр.

Илеткелчи бодунуң илеткелинге, активтер-биле, каадырлар-биле ажылдың багай болуп турарын, профорганизациялардың культура-чырыдыышкынның албан черлериниң — клубтарның, кызылбулуңнарның, культура бажыңнарының, база хүш-культура болгаш спорт организацияларының ажылын онза багай удуртуп турарын, ажылчы чоннарның билдириишкиннерин, хомудалдарын чугаалажып көөр болгаш оларның негелделерин хандырар талазы-биле сула кичээнгейни салып турарын чугаалаан.

Илереп турар бүгү четпестер болза, профэвилелдериниң область чөвүлели, тус-тус адырларының обкомнары профэвилелиниң кудуку организацияларын сула удуртуп турарының болгаш оларның хөй кезиинден, база активтерден хоорулганының түннелинде болуп турар деп, илеткелчи миннип чугаалаан.

Профэвилелдериниң область Чөвүлелиниң болгаш обкомнарының ажылында улуг четпестерни болгаш алдагдалдарны конференцияга шүтүмчүлел кылган делегаттар улам-на тодаргайы-биле илередип чугаалааннар.

Улуг-Хем районундан келген төлээ эш Некрасов, профэвилелдериниң райкомнарын болгаш местокомнарын область чөвүлели үгле багай удуртуп турар эвес, харын олардан хоорулган туруп турар деп шүтүмчүлээн. Райкомдан доктаалдарны үндүргеш, область чөвүлелинче чорударга, олар-биле танышпас, доктаалдарда бижитинген дилеглерге кандыг-даа харыы бербес, анаа-ла шыгжап каар. Ооң ужурунда, бистиң доктаал шиитпирлеривис чогум шын болган-бе, азы таарышпас болган-бе, бистиң ажылывыстың черле чогум уг-шин кандыг болуп турар ирги деп үвени билип алыры кончуг берге болуп турар. Оон ыңай садыг органнарының ажылын экижидер, чонну калбак хереглелдиң барааннары-биле өй-шаанда чечири-биле хандырар айтырыг профорганнарының база-ла чугула сорулгаларының бирээзи болуп турар. Бо айтырыгның талазы-биле область чөвүлели кандыг-даа хемчеглерни албайн турар— деп чугаалаан.

Эш Кудрин (күрүне албан черлериниң обкомунуң секретари) профэвилелиниң область чөвүлели, тус-тус адырларның үш обкомнарының ажылын тода экизи-биле төвүлеп удуртур бодунуң ролюн күүсетпейн турар деп чугаалаан. Область чөвүлели бодунуң обкомнарын удуртурун, үгле олардан өй-өйлеп медээлер чыып алыры-биле кызыгаарлатынып турар. Обкомнарның ажылынга хүн-бүрүнүң практиктиг дузаламчызын бээр, ажыл хереэн контрольдаар, оларның ажылын бот-боттарынга үлегер-дуржулгазын солчур кылдыр чаңгыс аай төвүлеп харылзаштырар талазы-биле область чөвүлели чүнү-даа кылбайн турар болгаш харын оларның ажылын үргүлчү холгаарлаар метод-биле «удуртуп» турар. Областың профэвилелдериниң чөвүлели культура чырыдыышкың албан черлериниң ажылынче октала сагыш салбайн турар. Профэвилелдериниң область чөвүлелиниң холунда туруп турар карачаңгыс культура бажыңының ажылы куду деңнелде туруп турар. Ында уран-үүл бөлгүмнери доктаамал ажылдавайн турар, көргүзүүлерниң политиктиг деңнели куду, шии белгүмү тургустунмаан, а область чөвүлели, ооң даргазы эш Замуруев ол байдалды экижидер талазы-биле кандыг-даа хемчеглерни албайн турар— деп эш Кудрин чугаалаан.

Делегаттар эштер Кочкин (Кызыл), Биче-оол (Таңды району) профэвилелдериниң область чөвүлелиниң болгаш обкомнарының талазындан чоннуң күш-культура кижизидилгезининг ажылын удуртпайн, ону чедир үнелеп көрбейн турарлар деп чугаалааннар. Күш-культура болгаш спорт хереэ профэвилелдериниң эң-не чугула хереэ болуп турар турбужа, олар ону ала-чаягаарлаашкынның агымында киргеннер. Эки турының «Искра» болгаш «Уражай» деп спорт ниитилелдериниң ажылы сандаргай байдалда туруп турар. Оларның ажылын диргизер талазы-биле хемчеглер үгле алдынмайн турар эвес, харын бодатынмайн-даа турар. Область чөвүлели болгаш ооң тус-тус адырлар обкомнары чоннуң кадыын камгалаар талазы-биле сула хемчеглер ап турар. Областа карачаңгыс дыштанылга чери болур «Чедер» курортту эмнелге кадыкшылга-даа, ажыл-агый-даа талазы-биле экижилге чок болуп турар. Эмнелге-дыштанылганың ол чугула черин алгыдар, культуржудар, экижидер айтырыгны область чөвүлелиниң удуртулгазы үнелеп көрбейн турар. Эштер Кочкин, Биче-оол боттарының шүгүмчүлелериниң төнчүзүнге, дыштанылга черлерин калбартырын негээннер.

Эш Дьяконов (Кызыл), профэвилелиниң область Чөвүлелиниң чанында үргүлчү хөделип турар комиссияларның багай ажылын шүгүмчүлээн. Ооң чугаалааны болза, үргүлчүнүң комиссиялары анаа-ла саазын кырында санатынып турарлар, олар сөөлгү үеде мырыңай шуут читкилей бергеннер. Область Чөвүлели ол комиссияларның ролюн болгаш ужур-дузазын окта-ла тоовайн турар деп чугаалаан.

Эш Промохова (Улуг-Хем) үлетпүр бүдүрүлгелериниң обкомунуң болгаш садыг органнарының багай ажылын шүгүмчүлээн. Үлетпүр бүдүрүлгелериниң обкому, ооң даргазы эш Первов бүдүрүлге черинде профорганизацияларының ажылын удуртпайн турар, обкомнуң ажылдакчылары бүдүрүлгелерге барбас, ажылчыннар ханчаар чурттап, ханчаар ажылдап турарын, олар үүү чүвеге сонуургалдыг болгаш хереглелдерлиг болуп турарын сонуургавайн, билбейн турарлар. Каадырлар-биле ажыл багай тургустунган. Олар-биле чөвүлел хуралдарны, семинарларны болгаш курстарны барык-ла чорутпайн турар. эш Промохованың оон ыңай чугаалааны болза, Улуг-Хем райпозу чонну хереглелдиң эргежок барааннары-биле хандырбайн турар. Оон туржук, Шагаан-арыг хоорайда хлеб садылгазы үргүлчү үстүп турар. Ол болза, райпонуң ажылынга областың хереглекчилер эвилелиниң багай дузалажып турарының түннелинде болуп турар.

Областың культур чырыдыышкын килдизининг эргелекчизи эш Самба проф организацияларында политиктиг кижизидилге болгаш культур-массалыг ажыл ыракта-ла багай тургустунган деп чугаалаан. Профэвилелдериниң область чөвүлели профклубтарны, кызыл-булуңнарны четпес удуртуп турар. Ажылчын, албан хаакчыттарның уран-үүл көргүзүү области шуут үстүп турар. Ол болза, профэвилелиниң область чөвүлели ол чугула хемчеглерже сагыш салбаанны-биле тайылбырлатынар-дыр. Область чөвүлели культур массалыг болгаш кижизидилге ажылын чорударда, культура болгаш хөй-ниити организацияларының кежигүннеринге даянмайн турар болгаш олардан хоорук ажылдап турар деп эш Самбаа чугаалаан.

Эш Намчың-оол (ҮТКШ-тың 25 чыл ою» совхозтан келген төлээ) совхозта профкомитединиң ажылын чугаалавышаан, профэвилелиниң область чөвүлелиниң болгаш көдээ ажыл-агый профобкомунуң удуртулгазын шүгүмчүлээн. Көдээ ажыл-агый профобкому бистиң комитедивистиң ажылынга кандыг-даа дуза көргүспейн турар, бистиң профкомнуң ажылынга дыка улуг четпестер турган болгаш ол четпестер ам-даа үргүлчүлеп турар. Ону эш Полат-даа, эш Замуруев-даа билип турган. Ындыг турбуже-ле оларның талазындан бистиң ажылывыска дуза кадар талазы-биле кандыг-даа хемчеглер албааннар. Энир чылын бистиң совхозка эш Замуруев чеьдип келген деп дыңнааш ам-на дуза чедирер боор деп кордап турган бис, ынчалзадаа эш Замуруев профкомнуң ажиин безин ажытпайн чоруй барган—деп эш Намчың-оол шүгүмчүлээн.

Оон ыңай эштер Первов (үлетпүр бүдүрүлгелериниң профобкомунуң даргазы), Тугаржик (көдээ ажыл-агыйның профобкомунуң даргазы), Набоков (Кызыл), Хүүрекпен (Кызыл), Медянцев (Чаа-Хөл), Маадыр-оол (Кызыл), Иванов (ВКП(б) обкомунуң партия, профэвилелдер болгаш комсомол органнарының килдизининг эргелекчизи), Анучина (культура бажыңының директору), Венгерская (Кызыл), Терских (Кызыл), Тондар (Чөөн-Хемчик), Сат (Кызыл), Прокудин олар саналдар берген.

Конференцияга ВКП(б) обкомунуң секретари эш Анкудинов чүве чугаалаан. эш Анкудинов профэвилелдериниң область Чөвүлелиниң, ооң президиумунуң ажылында үндезин четпестерни болгаш алдагдалдарны тодаргай илередип чугаалавышаан, областың социалистиг чаартылгазының үезинде профэвилелдериниң кол сорулгаларын айтып чугаалаан.

Конференция делгереңгей доктаалды хүлээп алган.

КУЙБЫШЕВ ОБЛАСТЬ. Большая Черниговка суурда районнуң партия кабинеди.

Чурукта: Большая Черниговка МТС-иниң механизаторлары И. В. Сталинның биографиязын өөреперининг бөлгүмүнүң ээлчеглиг кичээлинге белеткенип олурарлары.

Чуруу М. Клименковтуу. СЭТА-ның пресслишези.

Ажылга улам чаа чедиишкиннер дээш

Эрткен соңгулдалар кампаниязының үезинде Тере-Хөл районнуң партия организациязы чоннуң ортузунга бедик идейлиг агитация дээш боттуг хемчеглерни ап чоруткан. Ажылга дуржулгалыг, билии шыырак коммунистерни агитколлективтерге кол күш кылдыр шилип быжыглавышаан, ооң удуртукчуларын хүн-бүрү өөредип, агитаторларга семинарларны организастап турган.

ВКП(б) райкомунуң илеткелчилер бөлүүнден аңгыда көдээ чоннуң иштинден шилитинген 89 агитаторлар ажылдап турган. Олар соңгулдалар кампаниязының үезинде политиктиг илеткелдерни 8 удаа, беседаларны 915 катап, солун номчулгаларын 1.416 удаа чоруткан. Ынчаарга райкомнуң илеткелчилер бөлүүнден лекцияларны 45 кезек черге кылган.

Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң сталинчы блогу дээш районнуң соңгукчуларының 99,88 хуузу бадылаан чорук чоннуң чаңгыс эп-сеткилдиин, агитация ажылының чедиишкиннерин көргүзүп турар факт болур.

Социалистиг чарыштың бедик көргүзүглери дээш агитаторлар могаг чокка ажылдап турган. Бо талазы-биле Балган, Рожкова, Какаай, Соломеникова, Кенден, Булатова, Куңгаа ышкаш дуржулгалыг организакчылар хөй илерээн. Ооң түннелинде районнуң тудуг суур, үлетпүр, транспорт, культура болгаш мал ажылында биче эвес чедиишкиннер болгулаан.

Ажылда чедиишкиннерни быжыглап, моон соңгаар улам чаа тиилелгелер дээш агитколлективтерни партияның пропаганда ажылының төптери кылдыр эде тургускан. Агитаторларны хамаарышкан черлеринде быжыглап, оларның мурнунда чаа сорулгаларны салган. Партия өөредилгелерин күштелдирбишаан, бүгүниитиниң бижик өөредилгелерин калбартып организастаан. Малдың кышкы ажылдарын улам экижидер, тудуг-суурну өстүрер, школаларның келир өөредилге чылынга белеткелдерин күштелдирер дээш агитация ажылын чоннуң ортузунда калбарткан.

К. ЧАМЗЫРЫН.

Эге организацияның ажылын экижидер

Чаа-Хөл районнуң Чаа Хөл сумузунда „Бедик-Хавзк" колхозта партия эге организациязының ниити иштики ажылы экиживейн турар.

Бир эвес мында партия эге организациязы эки ажылдап келген чүве болза, бо колхоз көдээ ажыл-агый артеливиниң Уставынче шилчип болур үр үе-шаг эрткен. Колхозта партийжи-политиктиг болгаш партийжи-организастыг ажылдар багай чоруп келгениниң уламындан колхозтуң ниити ажылы экиживейн келген.

Колхозта 5 коммунистер бар. Оларда партия даалгазы чок. Эге организацияның хуралдары болбайн турар. Коммунистерниң политиктиг өөредилгезин организаставаан. Эге организацияның отчёттуг соңгулда хуралы моон мурнунда секретарьге багай ажылдап турган эш Арапганны катап соңгувайн барганнар. Чаа соңгуткан секретарь эш Сапык ажылды база-ла чаартып тургусаан. Коммунистерниң идеелин күүседир дугайында ол ораладашпайн турар Сапык болза, моон мурнунда ол колхозтуң даргазынга ажылдап турган, колхозтуң ниити ажыл-агыйын баксыраткан ужурундан дүжүрткен кижи болуп турар. Колхозтуң часкы тарылга белеткели багай, үрезин белеткетинмээн.

ВКП(б)-ниң Чаа-Хөл райкомунуң талазындан ол колхозта партия ажылын экижидериче кичээнгейни салыры негетинип турар.

Р. ХУНАЙ-ООЛ.

Хана солун ажылынче кол кичээнгей салыр

Чамдык партия эге организацияларының секретарьлери хана солунунуң ужур-дузазын үнелеп көрбес, ону доктаамал үндүрер дугайында партийжи ёзу-биле ажыл кылбайн турар чоруктар бар. Өвүр районда партияның тос эге организациялары марыңай хана солуннары чок болуп турар. Оон аңгыда беш партия эге организацияларында хана солуннары бар-даа болза, олар доктаамал эвес үнүп келген.

Хана солуннарының редколлегиязын болгаш редакторларын соңгуп тургускаан. Саглы сумуда партия эге организациязының секретари эш Бузур-оол хана солунунуң редакторунга ВКП(б)-ниң кандидады эш Дайыранзаны анаа-ла томуйлаан, ооң соонда хана солунун боттуг удуртурун утупкан болгаш ооң ажылын хынаваан. Хана солуннуң редколлегиязының составынга коммунистерниң, кежигүн эвес активтиң иштинден идепкейлиглерни соңгуп тургузар, ылаңгыя партия эге организациязының хана солунунуң редакторунга партия кежигүнү кижини соңгуп алыр ужурлуг.

«Совет Тываның беш чыл ою» колхозта партия эге организациязы бодунуң хана солунунуң ажылын үндезинибиле экижидер дугайында чогуур хемчеглерни чорудар. Ажылга озал-шүшпеңе, идепкейлиг эвес Сарыг-Хааны хана солуннуң редакторунда соңгуп алган. Ол кижи аңаа сонуургал чок, большевикчи шүгүмчүлелге болгаш бот-шүгүмчүлелге хөөнү чок болганы-биле хана солунун үндүрбейн келген.

Солчур сумуда партия, комсомол эге организацияларының болгаш суму Совединиң органы—«Большевик» деп хана солуну эрткен чылда үгле 3 удаа үнген. Ол хана солуннуң идей-политиктиг шынары, хевирлээшкинниң байдалы чавыс деңнелдиг болуп турган. Райкүүскомда, райпода болгаш Дус-Даг сумуда, партия эге организацияларының секретарьлери боттарының удуртулгазында хана солуннарының аттарын безин билбес болган, олар хана солунунуң талазы-биле боттуг ажыл чорутпаан.

Колхозтарда, сумуларда болгаш албан черлеринде, бүдүрүлгеде хана солуннарының ажылын экижидер дээш хемчеглерни чорудары негетинип турар. Хана солуннарының ажылының дугайында партия эге организацияларының хуралдарында, ооң-биле чергелештир хөй-ниитиниң организацияларының хуралдарынга база чугаалажып шиитпирлээри чугула. Хана солуннарының редакторларының болгаш редколлегия кежигүннериниң семинарын, хуралдарын эртирери негетинип турар.

Д. МИХАЙЛОВ.

Саң-хөө ажылдакчыларының бир ай хуусаалыг курзу

Чоокта чаа Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг хоорайга Барыын-Хемчик, Чөөн-Хемчик, Бай-Тайга, Сүт-Хөл, Чаа-Хөл болгаш Улуг-Хем районнарының саң-хөө ажылдакчыларының бир ай хуусаалыг, 200 шак программалыг семинары болуп эрткен. Курсту Областың саң-хөө килдизи организастаан болгаш аңаа колдуунда районнарның үндүрүг агентилери өөренип эрткеннер.

Курстуң дыңнакчылары саң-хөөнүң ажылы-биле хандыр таныжып эрткеннер. Бо бир дугаар болган семинар болза, ылаңгыя үндүрүг агентилеринге кончуг ажык-дузалыг болган деп курстуң дыңнакчылары демдеглээннер.

Курстуң түннели эки эрткен болгаш дыңнакчыларның хөй кезии дыңнап эрткен темаларын эки болгаш кончуг эки билип алганын сөөлгү түннел көргүскен.

О. ОПУШТАЙ.

„Араттың сөзү“

С. Токаның «Араттың сөзү» деп номунуң үнгени болза, Тыванын чогаал амыдыралында улуг болуушкун болур. Ол тоожу—тыва прозаның моон соңгаар хөгжүлдезинге үндезин болур тыва литератураның баштайгы улуг хемчээлдиг проза чогаалы-дыр.

«Араттың сөзү»—улуг намдар тоожунуң бирги кезээ. Ол тоожуда 1921 чылда улустуң хосталгалыг революциязынга чедир тыва улустуң аар-берге амыдыралының дугайын чугаалап турар.

Тоожунуң маадыры—бичии оол Тока ыштыг-самдар тос чадырга чурттап өскен. Авазы Токадан аңгы ийи оолдуг, ийи кыстыг. Тока—өг-бүледе эң-не бичези. Авазының ёзулуг ады-даа чок, кожа аалдарның улузу Тас-Баштыг деп шолалап чораан.

Ол өг-бүле кончуг чединмес—түренги чурттап чораан, авазы «угаанныг, ажыл бүрүзүнге чүткүлдүг кижи» чорза-даа, ол боду улуг уруу Албанчы-биле кады үргүлчү аалдар кезиир чорукка таваржып чораан. Ол чорук онза берге турган. «...Кижилерден диленир, оларның соок караан көөрү үүден дора. Даң бажындан дүн ортузунга чедир эң аар-берге ажыл кылыры оон дээре» деп чараш уруг Албанчы чугаалап чораан. Ынчалза-даа ажыл тывылбас турган.

Аш чаштар соок чадырга чааскаан артарлар. Оларны үгле шынчы ыды Черликпен камгалап артар. Аш намдазын дээш уруглар суг хайындырып ишкилээр... Аш мырыңай дендеп кээрге уруглар бай Таш-Чаланың өөнге маңнажып чеде бээрлер. Ынчалза-даа бай семис этти амданнаныр дайнавышаан, уругларже өкпе-баар кескиндизин ыттарже дег октап бээрге, олар хунаажы бергеш, чокшу бергилээр. Ол ынчап турда, өгнүң ыды келгеш, эштти чиптерге, уруглар куруг калгылаар-даа.

Уруглар өскеш, улай-улай байларга хөлечиктээри-биле чоруп турганнар. Чадырда Тока авазы-биле арткан. Авазы бодунуң бичии чадырын орус суурларже чоокшуладыр көжүрүп алган, ынчангаш бичии оол Тока орус оолдар биле эптежи берген, олар ону лавка ойнаарынга, чунар-бажыңга чунарынга, хлеб чииринге болгаш өске-даа солун болгаш херектиг хөй үүлдерге өөредип каан. Он хар четпейн чораан-ла бичии оол Тока бодунуң күш-ажылчы чурталгазын эгелээн. Авазы ону орус кулак Чолдак-Степанга хөлечиктедир деп шиитпирлезе-даа, кулак бичии-дир дээш оолду албаан. Ону Лубошниковтар бодунга алгаш, ажылга өөредип каан.

Токаның авазы угаанныг кижи, ол бай-ла кижи болза, — орузу-даа, тывазы-даа дөмей—чоннуң дайзыннары деп билип чораан. Ынчаарга оглунуң эктин аът ызырыптарга ону авазы Лубошниковтардан дедир ап алган.

Оглунга авазы мынча дээн:

«—Сен мени шуут каапкан-дыр сен. Сени улуска бодум эккелдим, бодум-даа чугааладым: чунар-бажың-на ажырбас, артында эвес, мурнунда төгерик арынныг бөрттү ажырбас кет», .Чүү-хөө кылып, ажыл-агыйга өөрен, кызып ажылда» дидим. А сен турада барып, артында аваңге холуң харбаңнадып өөренип алганың ол бе?

Уганныг ие бодунуң оглу оргазы хөндүрбес кул чорбазын деп күзээни чөп. Оглунуң өскерилгени ону өөртүп чорза-даа, оон хуу-салымы дээш корткан ие оглун дедир чадырынга эккеп алырынче албадаан.

Лубошниковтарны кулак Чолдак-Степан кызып үндүрүпкен, олар өске черже көже берген, а Тока кулакка хөлечиктээр ужурга таварышкан. Тока хөлечиктиң аар-берге чурталгазын эгелээн. Даң бажындан эгелээш, орай дүнге чедир ажылдааш, хөлечиктер кулактан чөгенчиг төлевир ап турганнар. Бир дөмей аштангы чурталга, аар ажыл орус, тыва хөлечиктерни шуптузун эптештирипкен. Хөлечиктерниң аңгы талазы-биле бот угаан-медерели оттуп келчыткан. Хөлечиктерниң бирээзи Сидоров Уска болгаш Минусинскиге чорааш, «дыка хөй эки кижилер-биле ужурашканын, база олардан амгы дээргилерни, Степан Михайлов болгаш силерниң ноянынар Идам-Сюрюң деглерни, бистер ышкаш кижилерни хилинчектеп турарларны, чон сывырыптар үе келир» деп олардан дыңнаанын чугаалап турар.

Ындыг чугаалажылгаларның болгаш Кодур-оол биле Биче-Кыс дугайында Тарбаганның тоолунуң сөөлүнде бичии оол Тока болза, «Чолдак-Степанның беьгинден канчап уштунарын үргүлчү бодаар апарган. Ынчалза-даа ол, чер-бажыңның бүгү чурттакчылары дег, кайнаар баарын билбес турган».

Аныяк хөлечиктиң аңгы талазы-биле бот медерели чоорту оттуп эгелээн. Ол болза, Чолдак-Степанның дорамчылалындан Салчак нояны Идам-Сюрюң камгалаар боор деп ынаныр чораан. «Мээң нояным кайдал? Бисти Чолдак-Степан канчаар аажылап турарын сл ам-даа билбес. Шуптузун аңаа чугаалап бээр мен. Идам-Сюрюн биске болчур, бодунуң чагырганын кээргээр оң» деп оол бодап чораан.

Ынчалза-даа Идам-Сюрюң оолду каржы-дошкун эттеп-хыйнаар. Байлар шуптту кады, олар тыва-даа, орус-даа болза, дөгерези ядыларны доранғайлаар чүве дир деп Тока биле бээр. Аңгы талазы-биле ооң бот-медерели ынчаар оттуп келир.

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының чалгыы Тывага база-ла чеьдип келген. Тывага орус кызыл партизаннар ап четкен, оларга Тываның эң эки кижилери катышкаш, ядыы аратарның аас-кежии болгаш хосталгазы дээш демисели эгелээн. «Кызылдар дээрге, ёзулуг кижилер, бистиң ылаптыг өңнүктеривис-дир» деп аныяк оол Тока шиитпирлээш, оларга бүгү-ле күштери-биле дузалажып эгелээн.

Ооң амыдыралының оруу ыяк тодаргайлатынган—оол болза, улустуң аас-кежии дээш демиселчилерниң, келир үени холунда тутканнарның аразында, амыдыралче дидими-биле көөр апарган.

Чогаалчы С. Токаның «Араттың сөзү» деп тоожузу Тывага улустуң хосталгалыг революциязынга чедир тыва улустуң аар-берге чурталгазын көскүзү-биле чуруп турар. Амгы үениң херели-биле эрткен төөгүнү чырытпышаан, чоннуң аңгы талазы-биле бот-медерели канчаар оттуп-кел чытканын,боттарының дарлакчыларынга удур ниити демисел катыштырган орус болгаш тыва улустарның акы-дуңма найыралы канчаар быжыканын автор кончуг эки көргүскен. Тыва улустуң эрткен үеде амыдыралы коргунчуг берге-даа болза, ук тоожу ажылчы чоннуң күжүнге чырыткылыг бүзүрел-биле, кижиге, ооң херелденчек келир үезинге бүзүрел-биле долдунган. Бойдустуң магалыг чараш чурумалдары тоожунуң маадырларының сагыш сеткилин илередип, идея талазы-биле тускай сорулганы күүседип турар.

С. Токаның «Араттың сөзү» деп тоожу болза, херектиг болгаш ажыктыг дептер болуру чугаажок. Ол тоожу номчукчуну дыка хөй үвеге өөредир, дыка хөй үүлдер дугайын бодандырар.

Бичии хөлечик оол Токаның коргунчуг амыдыралын бистиң совет уруглар-ывыстың чырыткылыг болгаш өөрүшкүлүг амыдыралынга деңневишаан, бистиң хүннеривистиң улуг чаагайын—сталинчы улуг үениң хостуг кижилериниң аас-кежиктиг амыдыралын улам-на тода, улам-на эки билип алыр.

И. ПЛОТКИНА.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ ХООРАЙЛАРЫНДА

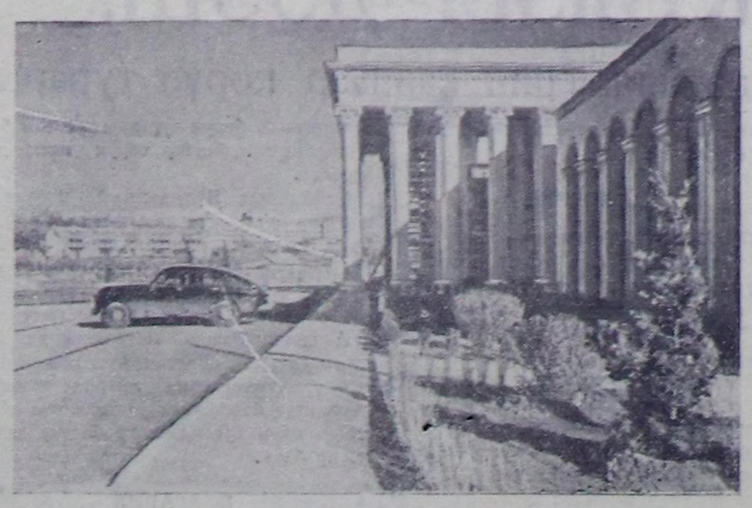

ГРУЗИН ССР. Эрткен чылын Цхалтубога чаа чунар-бажыңны тутган. Ында 50 чаңгыс аай өөрээлдер, үш ниити бассейн, дыштаныла өрээлдери болгаш өске-даа черлер бар.

Чуруктa: чаа чунар-бажың.

Чуруу П. Луцевконуу. СЭТА-ның пресслишези.

Колхозчу тускай эртемниг каадырлар

Большевик партия, совет чазак бистиң Тыва областың колхозтарының организас, ажыл-агыйын быжыглаарынга канчаар-даа аажок улуг дузаламчыларны чедирип турар.

Чөөн-Хемчик районда улгатыр катыштырган «Коммунизмче орук» колхозтуң баштаар чери колхозтуң механизаторжу каадырларын белеткээринге улуг сагыш салыышкынын илередип, ол талазы-биле эвээш эвес ажылдарны чоруткан. Ооң түннелинде ийи чыл иштинде 9 трактористерни өөредип алган болгаш ам 7 трактористерни өөредип турар. Төрээн колхозунуң трактористери часкы тарылгага хереглээр чепсек-хереклерни септеп дооскан, трактор бригадызының бригадири эш Хүлер-оол, эң эки трактористиң бирээзи болуп ажылдап турар.

Бо чазын ол трактористер 1200 гектарны колхозка ажылдап бээри-биле эрестиг ажылдааннар. Күскү болгаш чайгы чер андарылгазын эки чорутканыбиле 800 гектар черни белеткеп аңдарганнар. Часкы тарылгага кирер аңдазыннарны, илиирлерни септээриниң нормазын 120—150 хуу чедир хүүседип турар.

Бистиң колхозтуң үш автомашиналарын колхозтарның иштинден өөренип алган 4 чолаачылар хүлээп алган ажылдап турар. Олар колхозчуларның культурлуг амыдыралын экижидериниң хөрээнге бүгү күжүн берип, чурттала бажыңнарын болгаш школа кылырынга идекпейлиг киржип турар.

Чер ажылының болгаш мал ажылының культуразын көдүреринiң хөрээн шиитпирлээринге онза ужур-дузалыг агрозоотехниктиң курстары колхозта массалыы-биле өөренип турар. Агротехниктиң курзунда 25 кижи өөренип турар. Колхозчулар көдээ ажыл-агыйның талазы-биле тускай эртемнерни чедип алыр дугайында кызымакай өөренип турарлар.

Т. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Кызылдың электри станциязында

Кызыл хоорай электро-станциязының ажылчыннары, инженер-техниктери болгаш албан хаакчыттары (станцияның директору хоорай Совединиң депутады А. Федулов) 1951 чылдың январь 1-ден февраль 20-ге чедир 45 хонук тургузунда 340,0 муң киловатт шак электри күжү ажылдадып үндүрер планныг турган. 370,7 муң кловатт шак чедир кылып, бүдүрүлгениң саң-хөө планын 110 хуу чедир күүседеннер.

Чүг-ле февральдың эрткен 20 хонуунуң иштинде электри цех (начальнити коммунист Неверов) болгаш бусбиле күш киирип ажылдаар цех (начальниги үлегерлиг машинакчы Моношин) бүдүрүлге программазын 118—118 хуу күүседип, бүдүрүлгеде социалистиг чарыштың тиилекчилери болуп турарлар.

Станцияда электрижилериниң, машинакчыларның, кочегарларның электромонтёрларының болгаш дежурнайларының аразында чыл эгезинден бээр ай, декадының болгаш хүн-бүрүнүң үлүг нормаларын 110 хуудан куду күүседип турарлар чок болган.

Ылаңгыя электрижи В. Никонова, кочегар Кызыл хоорай Совединиң депутады Т. Шүгжээ, кочегар С. Тонких, электромантёр Н. Петров, суг сордурар станция дежурныйы М. Климовских, хөмүр дажыкчызы Е. Тонких, машинакчы И. Котов олар үлүг нормазын хүн бүрүде — 121—128 хуудан кудулатпайн турарлар.

Техниктиг билиг бедидериниң бөлгүмүн станция ажылдакчыларының ортузунда организастаан. Олар бус болгаш электри күжүнүң дугайын неделья санында 2 удаа өөренип турар. Ооңбиле чергелештир аныяк инженер Баублистиң удуртулгазы-биле кочегарга 2 кижини, суг сордурар станция ажылынга 3 кижини, машинакчыга 2 кижини өөреткен. Олар ам ол ажылдарында хончуг эки ажылдап турарлар.

Электри станцияның коллективи кыштың соогунга болгаш черниң доңунга чалданмайн станцияны суг-биле өй-шаанда чөп хандырар дээш, с суг сортурар хоорзаны улуг-хем-биле дудуштурган соонда хоорайда электри чыырының күжү бир дески хып турар апарган болгаш авария болур чоруктар колдуу чок болган.

Коллектив кежигүннериниң ортузунда полит-массалыг ажылдарны партия эге организациязындан болгаш профэвилелиниң организациялары үзүк-чок чорудуп турарлар.

И. ЧОРБАЕВ.

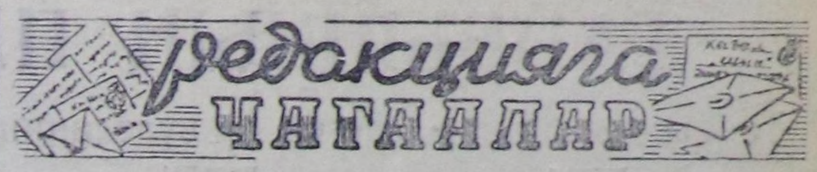

Районо ону билир бе?

Чөөн-Хемчик районнуң Чыргакы сумузунуң девискээри Дагыр-Шеми деп черде Мин-Тойлу эргелекчилээн школа бар. Ол школа 1950—51 өөредилге чылының дургузунда четче өөредилге чорудуп көрбээн. Ноябрьде хар чаапкан дээш 6 хонук өөренмээн, январь айның дыштаныптазын январь 17-ге чедир дыштанган ийикпе, 7 ажыл хүнүн үскен. Январь 20-де школа эргелекчизи Мин-Тойлу Шемиже чадаг ашкаш келбейн барганы-биле январь 25-ке чедир өөренмээн. Школа 45 өөреникчи бар деп турар, херек кырында 18—20 өөреникчиден хөй эвес кижи кичээлдеп турар. Школаның башкылары тарап чангылаан өөреникчилерин амдыгаа чедир четчелеп чадааннар.

Аъш-чемни 45 өөреникчиге бодап үндүрүп берип турар хирезинде чедишпейн турар болгаш чемни белеткеп турарының шынары база багай. Ол хирезинде школа болгаш интернат эргелекчилериниң шоодайларын школага эккелдирген чем дола берген турар. Моон алгаш көөрге, школага үндүрүп берип турар чем доора ажыглатынын турары илдең-дир. Школаның аъш-чеминде кандыг-даа учёт-даңзы чок.

Школа эргелекчизи Мин-Тойлу интернат эргелекчизиниң ажылынга хыналда тургузардан туржук, ооң аайындан эртпестеп, оон үгле арга-сүме-биле чем уштуп чииринге өйлешкен. Келбейн барган өөреникчилерни отчётка киирип туруп, боттарынга чемни шак ынчаар ап чиирин олар тыпканнар. Школа башкылары өөретпейн турзадаа шалыңны меге табель кылып туруп, четчези-биле ап турарлар, ону районо эргелекчизи эш Шоев билбес болгаш хынавайн-даа турар.

Школада кижизидилге ажылы база кончуг четпес, үүге дээрге, ол ажылды башкылар шуут чорутпайн турарында. Школада шак чок, ооң хараазы-биле кичээлдер каш-ла минута болгаш дооступ турар.

Оон ыңай, эрткен күзүн сентябрьде интернат эргелекчизи турган Алдан-оолдуң кырынга 100 ажыг килограмм далган четпейн баарга, ону школа эргелекчизи үлежипкен ужурунда, ыыт чок эртирген. Дээрбе эргелекчизи Дехомовтуң 10 шоодайын 150 кг. далган-биле база орнап алганнар.

Мынчангаш школаның аъш-чемин, акша-төгериин үзүн-баазын арга-биле мегелеп чип келген Дагыр-Шеминиң тамчыктыгларын хынап көргеш, хоойлу ёзугаар шиитсе чогуур.

М. АЛЕКСЕЕВ.

Ынчаар ажылдап болбас

Кызыл хоорайда чонга эмнелгениң дүрген дузаламчызын көргүзери-биле организастап тургускан медицина-санитарияның тускай станциязы ажылдап турар. Ол үгле хоорайның чонунга дүрген дузаламчы көргүзер ужурлуг эвес, харын бүгү областың масштабыбиле ажылдаар ужурлуг чер. Ында эмчилер-даа хөй, машиналар-даа хөй. Кижи бодаарга, канчаар-даа ажылдап болгу дег, а чогум ажылдап турарының байдалы кижи мактапкы дег көскү ажыл барык-ла ховар.

Кандыг бир берге аарыг болганыбиле аңаа дүрген дуза чедирзин дээш, ында ажылдап турар эмчилерни чалаарга, боттарының чайламыр чок албанын дарый барып күүседириниң улуу, «Машинавыс чалалгада барган машина чокка чадаг барып шыдавас бис, дузаламчы дүрген херек дээр болзуңза, машинадан эккел, оон башка хоржок бис» — дээн чижектиг, боттарының хүлээлгезинге канчап-даа таарышпас, үндезин чок чылдагаанаар чугаалааш олурарлар.

Чамдыкта, дораан баар бис, деп адрес бижип алгаш, ол хевээр сураг-ла баар. Ындыг таварылга Кызыл хоорайга тоокта чаа болган. Тожу чүттуг бир кырган кадай эмнелгеге чыткаш, сегип үнгеш, дедир чанар дээш, аэропортка чедер аргазы чок болуп келген: бир талазында, үр аарааш шаг-шинээ чиьдип баксыраапындан, ийи талазында хеви соогундан. Ынчангаш ук кадай самолёт ужуп чоруурунуң бетинде чылыг машинага олуруп алгаш, шалыпкын чедиртип алары-биле дүрген дуза чедирер станцияның машиназын дилээн. «Удавас чеьде бээр бис, белеткенип тур» деп телефон-биле шымбай ээлдек харыылааннар. Демги кадай шыдагыже манаан, аазакчыларның машиназы-даа сураг-ла барган. Дөзүп чадааш, дашкаар үнүп келирге, Тожу ужар дээн чылыг, чымчак «Дуллазы» дээрде ужуп бар чораан. Ол ышкаш өске-даа таварылганы хөйнү көргүзүп болур.

Дүрген дуза чедирер эмнелге черй ынчаар ажылдап болур бе? Черле таарышпас. Мынчангаш ук черниң ажылын үндезини-биле эде тургускаш, ону ёзулуг дүрген дуза чедирер эмнелге чери болдурза чогуур.

Д. МАКСИМ.

Ниитиниң өнчү-хөреңгизин үрегдетпес

Сүт Хөл районнуң Хөлчүктүгде майгын эргелекчизи Дагба ол хүлээлгезин үгле багай кылып турар өвес, харын хоойлуга удур бузуруп үрегдээр хоралыг чоруктарны кылып турар. Белеткелге кирген семис кара сарлыкты боду соп чөөш, ооң орнунга Дукурнуң арган сарлыын ап соккаш, эьдин Хөлчүктүг школазынга берген.

Районнуң улус өөредилге килдизинден Хөлчүктүг школазынга бүдүн инек эьди киирериниң акшазын алгаш, Арынын саткан дергиин семис инээниң эьдинден үүг-ле 20 килограммны школага берген, өскезин база-ла бодунга шингээткен. Ындыг кара сагыштыг байдал Дагбаның бүгү амыдыралында бар.

Дагба болза, ол суму Совединиң даргазы кижи, ында кандыгдаа ажыл чорутпаан. Харын школа чанында олуруп алган, удуртукчу шинчи чок, уруглары аарый бээрге чавында белен эмчиге барбайн, Кудурукпай дээр мөлчүкчү хамны эккеп хамнадып турарын бичии өөреникчилер безин кайгап турар. Бо бүгүнү дарый хынап, ниитиниң хөреңгизин камгалаары чугула.

М. ЭДЕР-ООЛ

„ШЫННЫҢ“ МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

„Райпо ажылында четпестерни шыңгыы шүгүмчүлээн“

1951 чылдың январь 27-де үнген № 17 «Шын» солунда «Райпо ажылында четпестерни шыңгыы шүгүмчүлээн» деп ындыг эгелиг үүл үнген.

Солунда үнген үүлдү хынап көөрге, ук корреспонденция шынныг болган дугайында областың хереглекчилер ниитилелдериниң эвилелиниң баштаар чериниң даргазы эш Арланмай редакцияга дыңнаткан. Школаларның башкыларын болгаш интернаттарда өөреникчилерни аъш-чем-биле чогуур өйүнде хандырарын экижидер хемчеглерни Чаа-Хөл райпонуң садыг ажылдакчыларының чөвүлел хуралынга чугаалашкан. Башкыларның хереглелдерин хандырбайн турган райпонуң Кара-Талда майгын эргелекчизи Сандакты ажылындан дүжүрген болгаш ону судка шилчиткен. Ол ышкаш Хереме, Шаңчы сумуларда майгыннарның эргелекчилерин ажылындан дүжүрген.

Парлатынмаан чагааларның изи-биле

Чаа-Хөл районнуң школаларын аъш-чем продуктулар-биле чогуур вегелдезинге чедир хандырар талазы-биле райпо боттуг хемчеглер чорутпаан, ылаңгыя Даг-Аразында школаның чамдык хетпестериниң дугайында корреспондент үүл бижээн.

Бо талазы-биле үүлдү хынап көөрге, ооң фактылары ылавылалдыг болган дугайында областың улус өөредилге килдизиниң эргелекчизи эш Сердобов редакцияга дыңнаткан. Ол районда улус өөредилгезиниң байдалының дугайында айтырыгны ажылчы чоннарның район Совединиң сессиязынга чугаалажып шиитпирлээн. Улус өөредилгезинге хамаарышкан ажылдың талазы-биле райкүүскомнуң, районуң болгаш райпонуң четпестерин депутаттар шыңгыы шүгүмчүлээн. Райпо даргазы эш Комбуйга район Совединиң сессиязындан эң сөөлгү сагындырыг берген. Даг-Аразында школаның эт-хөреңгизин будагдап турар дугайында медеглел үүлдүң хыналдазын районунуң санаар ажылдакчылары чорудуп турар.

Улгатырган колхозтуң отчёттуг хуралы

Колхозтуң клубу улус биле долган. Таңды районнуң улгатыр катыштырган «Кызыл партизан» колхозтуң бүгү кежигүннери ажылдың бүгү участоктарындан 1950 көдээ ажыл-агый чылында күш-ажылдың түннелин чугаалажыр-биле чыылганнар. Хуралга чыылганнарның иштинде колхозтуң алдарлыг хойжулары Ноокай болгаш Кудрявцев олар база бар.

Колхоз баштаар чериниң даргазы эш Рудин отчёт илеткел ылган. Эрткен көдээ ажыл-агый чылында чеьдип алган чедиишкиннерниң дугайын илеткелчи колхозчуларга чугаалаан.

— Бистиң колхозтуң амыдыралында улуг болуушкун болза, улгатыр катыштырылга болган—деп эш Рудин чугаалаан. «Чагытай» болгаш «Кызыл партизан» ийи колхозтуң катышканы болза, колхозчуларның күш-ажылының сагылга-чурумун болгаш артельдиң экономнуг байлаан улам быжыглаар аргаы берген. Колхозтуң хежигүннери артельдиң ховуларынга эки ажылдаан. Чаңгыс эп-сеткилдиг, найыралдыг ажыл колхозтуң ажыл-агыйын улам ыңай быжыглаарынга, эрткен чылдың часкы тарылга планын элээн ажыр күүседиринге дузалаан.

Мал ажылының хөгжүлдезинде багай өвес көргүзүглер чеьдип алдынган, малдың продуктулуу элээн бедээн. Каракуль хой ажылын хөгжүдер талазы-биле колхоз канчаар-даа аажок улуг перспективаларлыг болуп турар.

Колхозчуларның культурлуг хандырылгазы экижээн. Колхозчу бүрүзүнүң бажыңында Ильичниң лампазы хып турар. Көдээ ажыл-агыйның чаа-чаа мурнакчылары колхозта өзүп турар. Эки хойжулар орденниг Ноокай, Кудрявцев, хаван ажаакчызы Залуцкая олар малдың чаш төлүн бүрүн камгалап ап турар болгаш олар колхозтуң чоргааралы болуп турар. Оларның шалыпчы күш-ажылы болза, өске колхозчуларга үлегер чижек болуп, артельдиң ажыл-агыйын улам ыңай быжыглаарынга улуг салыышкын болуп турар.

Колхозчулар күш-хүннериниң бедик төлевирин алган. Олар күш-хүн бүрүзүнге 6 килограмм тараа болгаш акша-биле 3 рубльди алган. Эш Сыраттың удуртуп турары тудуг бригадазы улуг чедиишкинниг болган. Тудугжуларның кызымакай күш-ажылының түннелинде колхозчулар чурттаар 8 чурттала бажыңнары, бүдүрүлге тудуглары, тараа кургадыр чер, электри станциязы тутунган. Тараажылар гектар бүрүзүндеи байлак дүжүттү ажаап алган.

Бир эвес колхозтуң баштаар чери колхозтуң мурнакчы кижилериниң күш-ажылының стахановчу аргаларын өске колхозчуларның ажыглалы болдурган болза, колхозтуң чедиишкиннери оондаа артык туруп болур турган.

Мурнакчы тараажыларның болгаш малчыннарның мурнакчы дуржулгаларын нептередип, оларның ажылын мактап демдеглээр хемчегни колхоз баштаар чери албаан. Дүжүт ажаап алыышкынының үезинде тараа дужаалгазының талазы-биле колхоз күрүне мурнунга хүлээлгезин күүсеткен соонда хову ажылы элээн хошкаан. Ынчаарга артельдиң баштаар чери тараа культураларының бастырылгазын дүрген доозарынче колхозчуларны мобилизаставаан—деп ревизия комиссиязының даргазы эш Жданова чугаалаан. Күженишкинниг ажыл чок болганының түннелинде дыка хөй тараа чидиригге таварышкан, 80 ажыг гектар кызыл-тастың база элээн каш гектар корнеплодтарның кырында хар чагган.

Тараанның чайгы ажаалгазын багай организастаан, тарылга шөлүнүң үштүң бир хуузу сугартынмаан. Тарааны мал чип турган чорук база турган. Ооң түннелинде ийи-үш центнер дүжүт гектар бүрүзүнден чедир алдынмаан.

— Тараа бастырылгазының саадаанының дугайында колхозтуң баштаар чери улуг буруулуг деп эш Жданова чугаазын үргүлчүлээн. Часкы тарылганың чаа хампаниязы эгелээринче чоокшулап турар. А, ынчаарга артельде бастыртынмаан тараа ам-даа 100 гектар болуп турар. Колхозтуң баштаар чери колхозчуларның күш-ажылын шын организастаарынче чогуур кичээнгей салбаан. Отчёттуг чылдың иштинде 36 колхозчулар күш-хүннериниң доктааткан минимумун күүсетпээн, 13 колхозчулар чаңгыс-даа күш-хүнү ажылдаваан болгаш ниитиниң ажылынга шуут киришпээн.

Артельдиң баштаар чери социалистиг чарышты калбартыр талазы-биле ажылды удуртуп шыдаваанын колхозчулар шыңгыы шүгүмчүлээн. Бригадалар болгаш тус-тус кижилерниң аразынга чарган социалистиг чарыштың керээлерин болгаш бот-хүлээлгелерин кымдаа хынап көрбээн, түннелин-даа үндүрбээн. Ол чугула айтырыгны колхозта партия эге организациязы база херекке албаан. Колхозтуң баштаар чери удуртулгага коллегиальдиг чорукту сагыбаан болгаш айтырыгларны колхозчуларның киржилгези чокка шиитпирлеп турган. Чижээ артельдиң баштаар чери артыкшылыг суланы болгаш тараа саваңын өскээр садар деп шиитпир үндүргеш ук шиитпирни артельдиң кежигүннериниң ниити хуралынга бадылатырбаан.

Колхозтуң моон соңгаргы перспективаларының дугайында колхоз даргазы эш Рудин чаңгыс-даа сөс чугаалаваан.

Артельдиң баштаар чери белеткетинген мал чемнерин мал фермаларынга быжыглап бербээн — деп Оюн Ноокай бодунуң шүгүмчүлелинге чугаалаан. Ирик багай кызыл-тас артыы-биле хаваннарны чемгерип турганында эмиг эмер 25 хаван оолдары өлген. Артельдиң баштаар чери колхозка уруглар яслизи тургузар дугайында сагыш салбайн уруглар яслизин тургуспаанындан күш-ажыл кылып шыдаар колхозчуларның чамдызы артельдиң ажылынга киржип шыдавайн бажыңнарында олуруп, уруглар азыраарынга өйлежип турар.

Артель часкы тарылгага багай белеткенип турар, көдээ ажыл-агыйның чепсек-хереклерни четче септетинмээн. үрезин арыглатынмаан.

Моон соңгаргы ажылдарга четпестерни болдурбазын, часкы тарылгага бүгү талалыг белеткелди март 15-ке чедир бүрүн доозарын көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүннери колхоз баштаар черинге хүлээдип, тодаргай чагыгны берген.

С. ТУШКОВ.

ТАЙБЫҢНЫҢ ПАКТЫЗЫ ДЭЭШ!

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң шиитпирлерин канчаар көрүп турары

КЫДАТ

ПЕКИН. «Гунженьжибао» солун «Тайбыңның пактызын чарары дээш демисел» деп адаан мурнуку үүлүнге бижип турары:

«Делегейниң улустарының улам-на сырый катышканын болгаш тайбыңны камгалаарының херээн олар боттарының холунга ап турар болгаш тайбың дээш боттуг демиселди чорудуп турарын тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бир дугаар сессиязы көргүскен.

Америк империалистер Японияны болгаш Германияны чепсеглеп турарынга шиитпирлии-биле удурланганын сессияның киржикчилери медеглээн...

Тайбыңның пактызын чарар дугайында тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыы улуг күрүнелерниң чаңгыс эп-сеткилдиг болур чоруун чеьдип ап тургаштың делегейниң айтыгларын тайбың шиитпирлээр принципке бүрүнү-биле тааржып турар. Кыйгырыг болза, улуг күрүнелер аразында тайбыңның пактызын чарар дугайында Совет Эвилелиниң саналынга база-ла бүрүн тааржып турар.

Бис, кыдат улус делегейниң бүгү улустары-биле кады бо кыйгырыгны деткиир дээш бүгү чурттарның калбак улус массаларын кыйгырар дээш бүгү күженишкинивисти салыр ужурлуг бис.

Кыдаттың ажылчын аңгызы бистер тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыын болгаш ооң үндүрген резолюцияларын шиитпирлии-биле деткип, оларны боттандырары дээш демисежир бис.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң чеьдип алган чедиишкиннерин байырлап тур бис».

«Гуанминжибао» солун «Тайбыңның салым чаяанын боттарыңарның холуңарга алыңар» деп редаксылаан чүүлүнге «тайбыңның пактызын чарар дугайында тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыын кыдат улус шиитпирлии-биле деткип турар болгаш ону боттандырар дээш демисежир».

«Быжыг, бүгү ниитиниң тайбыцы дээш, чаа дайынны өскүдүп үндүреринге угланган америк сүлчээге удур демиселди, бүгү делегейниң тайбыңга ынак улустарының үндүрген резолюциязы төөгүлүг ужур-дузалыг улуг шиитпирлер болур» деп «Женьминьжибао» солун бижип турар.

Пактыны чарары бүгү ниитиниң тайбыцын камгалаарының херээнге чугула болгаш соңгаарлатынын болбас сорулга кылдыр солун характерлеп турар. «Бир эвес беш улуг күрүнелер тайбыңны камгалап алыр дээш кады туржур болза, чүгле ынчаарда тайбың камгалатынган турар деп солун уламчылаан.

Бир эвес беш улуг күрүнелер тайбыңның пактызын чарып алыр болза, бүгү ниитиниң тайбыңы болгаш айыыл чок чорук болур. Беш улуг күрүнелерниң чаңгызы-даа тайбыңның пактызын чарырандан дадагалзаар бичии-даа барымдаазы чок. Бир эвес бо беш күрүнелериң кайы бирээзиниң чазаа моол дадагалзаар болза, ол чазак тайбыңга удурланып агрессчи дайын дээш туруп үнгенин көргүскени ол болур. Угунда баргаш ол чазак бүгү кижи төрелгетениң ниити дайзыны болу бээр».

Япон айтырыын тайбың шиитпирлээр дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң резолюциязын «Женьминьжибао» бүрүнү-биле үүлдүг деп көрүп турар болгаш бүгү кыдат улустуң муннундан бо резолюцияны бүрүнү-биле деткиирин илередип турар. «Япон айтырыгны тайбың шиитпирлээри база ол ышкаш герман айтырыгны тайбың шиитпирлээри бүгү ниитиниң тайбыцын камгаларының херээнге чугула бурунгаар базым болур».

ПОЛЬША

ВАРШАВА. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бир дугаар сессиязының шиитпирлерин польшаның солуннары тайылбырлаарын уламчылавышаан турар. «Глос працы» солун мурнуку үүлүнге тайбыңны камгалаарын чаңгыс күзел-соруктуг эки сеткилдиг бүгү кижилерниң шажын-чүдүлгези, политиктиг үзели, националы ылгал чокка катыжарынга чүү-даа шаптык болуп шыдавас деп бижип турар.

Атомнуг чепсекти бир дугаарында ажыглаан чазакты дайынның буруудакчызы кылдыр санаар дугайында айтырыгны Стокгольм Кыйгырыында тодаргай тургусканы ышкаш, чаа дайынны өөскүткени дээш харыысалга дугайында айтырыгны Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыында база-ла тодаргай тургузуп турар.

Сөөлгү дайынның үезинде ол хире хоозурап баксыраан польша улус, польшаның ажылчын аңгызы польшаның катышкан ажылчын партиязының удуртулгазы-биле чаа Польшаны тургузуп, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыын Стокгольм Кыйгырыын уткуп алганы ышкаш ол хире күштүү-биле хүлээп алыр деп солун түннеличе бижип турар.

ВАРШАВА. «Трибуна люду» солун «Бүгү делегейниң ак сеткилиниң үнү» деп мурнуку үүлүнге бижип турары:

Тайбыңны болгаш улустарның айыыл чок чоруун камгалаарынче чүткүп турар бүгү кижи төрелгетениң мурнундан Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң үнү Берлинге дыңналган.

Оларның ургларының келир үези оларга үнелиг иелерге, Варшаванын ажылчыннарынга болгаш Каховканың электри станция тургузукчуларынга, Францияның металлистеринге, Великобританияның тозерлеринге, Кореяда хосталга дээш демиселчилерге болгаш Вьетнамның солдаттарынга, эртемни болгаш культураны байыдарын күзел турар эртемдээннер болгаш шүлүкчүлерге, дайынны көөр хөңнү чок ак-сеткилдиг бөдүүн бүгү кижилерге Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң үнү—сорук кириишкиниң, идегелдиң болгаш бүзүрелдиң үнү болур. Өөрүшкүнү карацгы дүмбей, амыдыралды өлүм, аас-кежикти качыыдал болдурарын күзел турар дайынның каш борбак кыпсыкчыларынга удур демиселди күштелдирерин бо үн кыйгырып турар.

«Кажан Катышкан Нациялар Организациязының ак-көк тугу Кореяның хоорайларын болгаш суурларын өртедип турар оттуң кызыл чалбыыжын дуглап турда, тайбың дугайында шынны боттарының улустарындан ырадыр дээш дээргилер Трумэн, Эттли аңаа дөмейлер хоп-мегениң көжегезин аргып турар үеде бо үн дыңналган деп солун уламчылап турар.

Империалистиг лагерьниң удуртукчуларының хоп-мегезиниң чидиг бажын бир дугаар эзлчегде Совет Эвилелинге удур угландырганы таварылга эвес деп солун бижип турар. Совет Эвилели тайбыңның политиказын шынчы болгаш шиитпирлиг чорудуп турар, Совет Эвилели кижиге ынак принциптер ёзугаар тайбыңны дайынның айыылындан камгалаар дээш болдунар-ла чүүлдерни кылып турарын империалистерниң билип турары база таварылга эвес.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыын польша улус чаңгыс эп-сеткил-биле деткиир, чүге дээрге, тайбың дээш демисел—бистиң национал чонувустуң кол сорулгазы. Бо болза, бис, поляктар алдарлыы-биле күүседиривис бүгү кижи төрелгетениң дайынчы сорулгазы.

ВЕНГРИЯ

БУДАПЕШТ. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бир дугаар сессиязының шиитпирин венгер улус занчаар даа аажок улуг күзел-биле уткаан.

«Мадьяр» солуннуң бижип турары болза:

Тайбың дээш демиселдиң дээди органының сессиязының шиитпири улустарның ёзулуг төлээлекчилери бо ыраре бедик көдүрүлгештиң, чүс-чүс миллион кижилерниң манап турган идегелин күүседип болурун көргүзүп турар.

Берлин сессиязының шиитпири тодаргай: тайбыңның пактызын чарарындан дадагалзаан чазак агрессор деп чүвени боду илередип турар. Тайбыцның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат бижидилгелери чыылдырарының талазы-биле шимчээшкин, Стокгольм Кыйгырыы ам-даа мобилизастап шыдаваан хамаарылгалыг чурттарны хаара тудары чигзиниг чок.

Генералиссимус Сталинның медеглелиби-биле чергелештир Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң шиитпири бүгү делегейге тайбың дээш демиселге чаа калбак хемчээлди болдурар деп солун түннелинге бижип турар.

Тайбыңның бүгү-делегей Чөвүлелиниң шиитпири тайбыңга айыылдыг болуп турар делегейниң бүгү проблемаларын тайбың таарыштырарының оруун айтып турар болгаш бүгү делегейге тайбың дээш демиселдиң улам быжыг чаа үндезинин салып турар.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ

ПРАГА. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бир дугаар сессиязының төөгүлүг шиитпирин Чехословакияның калбак ажылчы чон массалары улуу-биле чөптүг деп көрген.

Тайбыңның пактызын чарар дугайында, герман, корей болгаш япон айтырыгларын тайбың шиитпирлээр дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыын, резолюцияны болгаш Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң үндүрген өске-даа документилерин солуннар коску черге парлап үндүрген.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң үндүрген төөгүлүг шиитпирлери империалистерниң белеткеп турар делегейниң дайынының айыылынга удур демиселче бүгү делегейниң чүс-чүс миллион чаа-чаа кижилерин улам-на катыштырар болгаш мобилизастаар деп шупту солуннар боттарының эге үүлдеринге чаңгыс эп-сеткил-биле демдеглеп турар.

РУМЫНИЯ

БУХАРЕСТ. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бир дугаар сессиязынга үндүрген резолюцияларны румын солуннар эң-не көскү черге улуг эгелер-биле парлап үндүрген болгаш бо чугула шиитпирни база-ла тодаргай тайылбырлап турар.

Социализмни тургузуп турар румын улус Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң төөгүлүг шиитпирлерин изии-биле байырлап, бо шиитпирлерни күүседири дээш улуг демиселче боттарын мобилизастатынган деп «Ромынина либер» солун бижип турар.

Империалистерниң белеткеп турар дайынының айыылының мурнунга улустарның сагыш сеткил катыжыышкыны бо хире күштүү-биле кажан-даа илеретинмейн турган деп «Вяца сипдикала» солун айтып турар. Бүгү нацияларның төлээлери, политик болгаш шажын-чүдүлгениң талазы-биле янзы-бүрү үзел бодалдыг кижилер Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Берлинге болган сессиязынга болуп турганы ышкаш боттоттарын эки билчир чорук кажан-даа турбаан.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бир дугаар сессиязының шиитпирин Румыния улус республиканың калбак хөй ниитилелиниң төлээлекчилери бүрүнү-биле үүлдүг деп көрүп турар чагаанын «Скынтейя» солун парлап үндүрген.

Академик Эмиль Петровичиниң бижип турары: «Бистиң күш-ажылывыстың үре-түннелдерин америк авантюристерниң бомбалары узуткап чок кылбазын дээш эртемдээннер бистер демисежир бис».

БОЛГАРИЯ

СОФИЯ. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бир дугаар сессиязының шиитпири Болгарияның хөй ниитилелиниң болгаш парлалгазының хайгааралының төвүнде артпышаан уламчылап турар.

«Ада-чурт фронтузу» деп солун «Тайбыңның херээ улустарның холунда» деп адаан мурнуку үүлүнге бүгү чер бөмбүрзээниң чүс-чүс миллион кижилериниң хайгааралын каш хүннериң иштинде бодунче хаара тыртып турар Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели улустарның идегелин шынзыктырган деп демдеглеп турар.

Тайбыңның пактызын чарар дугайында кыйгырыгны болгаш Чөвүлелдиң сессиязынга үндүрген резолюцияларны чугаалавышаан солуннуң бижип турары болза, бо үеде тайбың дугайында сагыш човап турар болгаш тайбың дээш демисежиринге белен болуп турар, бистиң планетавыстың чурттакчыларының улуг хөй кезээниң негелдези бөдүүн, тодаргай допчу сөстер-биле бо документилерде илеретинген. Тайбыңның миллионмиллион талалакчыларын бо шиитпирлер чаа демиселче мобилизастап турар.

СОФИЯ. Беш улуг күрүнелерниң—Американың Катышкан Штаттарының, Совет Эвилелиниң, Кыдат улус республиканың, Великобританияның болгаш Францияның аразында тайбың пактазын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыын Болгарияның ажылчы чоннары улуг күзелдии-биле уткаан.

«Работническое слово» солун «Тайбыңның пактазы!» дээш деп адаан мурнуку үүлүнге бижип турары:

Тайбыңны камгалаар дээш демисел ең чаа бедик чадага кирген. Чаа дайынга белеткелди чорутпушаан, бодун тайбың талалакчызы кылдыр көргүзүп турарларны ам улустар улам-на быжыыбиле ханага кызып турар.

Тайбыңның пактазын чарар дугайында кыйгырыг адаанга дайын кыпсыкчыларынга шыңгыы сагындырыышкын болур миллион-миллион ат бижидилгелери чыгдынган турар. Бүгү делегейниң бо улуг кампаниязының чедиишкини Стокгольм Кыйгырыының адаанга ат бижидилгелериниң чыылдазының талазы-биле кампаниядан эвээш эвес болур.

Тайбың дээш бодунуң демиселинге улустар болза, тайбыңны камгалаарының херээн боттарының холунга алыр болгаш ону туюлунга чедир камгалаар деп улуг Сталин бүгү улустарны кыйгырганы тодаргай сорук кирдинген айтыышкын болур.

КНО-дан ылгалдыг, улустарның ёзулуг төлээлекчизи Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели тайбыңны камгалаарынче улустарны кыйгырып турар болгаш «аар-берге, кадыг-дошкун демиселге шаг-үени ойнап алыр» демиселге идеп кейлиг киржирин кыйгырып турар».

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының март 6-да дамчыткан медээзинде чугаалап турары болза:

Бүгү фронтуларга Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачылар-биле кады мурнунда ээлеп алган туруштарын быжыы-биле тудуп турар.

Март 6-да чөөн эриктерде районда Улустуң армиязының кезектери дайзынның 2 кораблин сугже дүлген.

Сеул районда Канган хемниң мурнуу эриинде Улустуң армиязының кезектери дайзынның 280 солдаттарын болгаш офицерлерин чок кылган болгаш балыглаан. Дайзынның ийи танказын болгаш өске-даа шериг техниказын чок кылган.

(СЭТА).

Германияны чепсеглээринге удурланган ажылчыннарның Европа конференциязын чыылдырар дугайында инициативтиг комитеттиң кыйгырыы

БЕРЛИН. Германияны чепсеглээринге удурланган ажылчыннарның Европа конференциязын чыылдырар дугайында инициативтиг комитеттиң кыйгырыын «Нейес дейчланд» деп солун парлап үндүрген. Кыйгырыгда чугаалап турары болза:

Европаның эр, херээжен ажылчыннары! «Гаспер-Хютте» (Хаген чоогунда) металлурги заводунуң ажылчыннарының инициативин ёзугаар Барыын Германияның элээн хөй бүдүрүлгелериниң коллективи Германияны чепсеглээринге удурланган ажылчыннарның бүгү Европа конференциязын чорударын саналдаан. Францияның болгаш Бельгияның элээн хөй үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылчыннары ол саналды активчи деткиирин шиитпирлээннер. Ажылчыннарның элээн хөй коллективтери ол саналды деткип турарының дугайында медээлер өске чурттардан база келгилээн.

Эр, херээжен ажылчыннар! Герман фашизмниң Европада кем-буруулуг дайынының изи ам-даа чок болдунмаан. Дайынның таварыштырган балыгларын чидирер дээш улустар тайбыңның тудугларын кылып турарлар. Ындыг-даа болза, бүгү дайыннардан ең коргунчуг дайынның сөөлүнде алды чыл эртээнде безин ам бо хүн үш дугаар делегей дайынын белеткеп турар. Нацистиг генералдар дайын планнарын база катап чогаадып турарлар. Үгер-боо бүдүрүлгезиниң хааны Круппту кара-бажыдан хостаан. Дыка хөй бүдүрүлгелер ам шериг продукциязын бүдүрүп үндүрүп турар. Хөлезиленикчилериниң армиязын тургузар дугайында шиитпир хүлээп алдынган. Ол бүгү дайын белеткелиниң тодаргай барымдаазы болуп турар. Оон аңгы чепсеглээшкиннин ужурунда: өртектер болгаш үндүрүглер улгадып турар, херек кырында ажыл төлевири кудулап турар болгаш бирги чергениң чүгүла бараанныларының чедишпестеп эгелей бергени болур аар кинчи ажылчы чоннарның эктинге чүктенип турар.

Ажылчыннарның сорулгазы болза, ажылчын аңгының шылгарангай шынары болур бүгү делегейге чаңгыс эп катыжыышкынныг болуп алгаш, Германияны чепсеглээринге удур мурнакчы киржири болур ужурлуг. Ажылчын аңгы бүгү тайбыңга ынакшылдыг эр, херээженнер-биле сырый эвилелдежип алгаш, дайынга моондак болур болгаш чепсек сүрүүшкүнүнге ооң бүгү болуушкунун болдурвазынга бүгү арга-биле дузалаарынга бис бүзүрээр бис. «Гаспер-хютте» деп металлурги заводунуң болгаш Барыын-Германияның өске-даа үлетпүрбүдүрүлгелериниң коллективиниң саналын ёзугаар француз болгаш немец ажылчыннарның төлээлекчилери кады болган чөвүлел хуралынга Германияны чепсеглээринге удурланган ажылчыннарның Европа конференциязын чыырын шиитпирледивис. Ынчангаш тургускан инициативтиг комитет бүгү Европаның эр, херээжен ажылчыннарынга дагзыры болза:

1. Ажылчыннарның ол Европа конференциязын 1951 чылдың март 23—25 хүннеринде Берлинге чыылдырар.

2. Ол конференцияже тодаргай хүлээлгелер-биле чорудар төлээлерни бүдүрүлгениң адырлар бүрүзүнден организастыг болгаш организас чок ажылчыннарны төлээ кылдыр акы-дуңма чаңгыс эп-сеткил-биле соңгуур. Германияны чепсеглээрин болдурбас сорулга-биле боттарының саналдарын киирер.

3. Албан организацияларда, чурттакчылыг черлерде, областарда профэвилелдериниң организацияларын оттурар болгаш үлетпүрлериниң ажылчыннары конференцияны деткиир медеглелдер үндүрер.

4. Чурт бүрүзүнде профэвилелдериниң удуртур органнарын болгаш бүгү делегейниң профэвилелдериниң организацияларын ол конференцияга киржирин болгаш аңаа боттарының саналоналын чугаалаарын кыйгырар.

5. Тургузуп турар хүнүң айтырыын «Германияны чепсеглээринге удур демиселге Европа чурттарының ажылчы чоннарының болгаш профэвилелдериниң чаңгыс аай ажыл-чорудулгазы»—деп адаар ужурлуг.

Ажылчыннарның бүгү делегей катыжыышкынынга бүрүнү-биле бүзүрээн Германияны чепсеглээринге удурланган ажылчыннарның Европа конференциязын чыылдырар талазы-биле инициативтиг комитет дайын айыылынга болгаш Германияны чепсеглээринге удур демиселге чаңгыс аай ажыл-чорудулгазын күштелдиреринге бүгү ажылчыннарны кыйгырып тур.

Боттарының бичии ургларының амыдыралы дээш сагыш салып турар бүгү чурттарның ажылчыннары болгаш патриоттары Германияны чепсеглээринге удурланган бистиң демиселивиске мурнакчы киржиңер!

Боттарыңарның чөпшээрелиңерни Вестфалияда «Гаспер-Хютте»—деп металлурги заводунуң бүдүрүлге чөвүлелиниң адрезинге азы Берлин 017 деп Берлинниң электролампо заводунуң коллективинче почта азы телеграф-биле чорудуңар!

Германияны чепсеглээринге удур демиселге бүгү чурттарның ажылчыннарының эп катыжыышкыны делгерезин!

Тайбың делгерезин!

(СЭТА).

Шанхайга болган демонстрация

ШАНХАЙ. Марттың 4-те Японияны америк империалистерниң боо-чепсеглээринге удур демдек кылдыр Шанхайның ажылчы чоннарының демонстрациязы болган. Демонстрацияга 660 ажыг муң кижи киришкен. Демонстрантылар хоорайның кудумчулары-биле Генералиссимус И. В. Сталинның, Мао Цзе-дуннуң болгаш Ким Ир Сеннің портреттерин туткулаан болгаш «Дайын кыпсыкчылары сөнээзин!», «Бүгү делегейге тайбың делгерезин!», «Демократия болгаш хосталга делгерезин!» деп лозуңнарлыг эртип турганнар.

Демонстрация 10 шак ажыр үргүлчүлээн.

(СЭТА).

Германияны болгаш Японияны чепсеглээринге удур Лондонга болган митинги

ЛОНДОН. 26. «Шериг албанынга чораан тайбың талалакчыларының шимчээшкининиң» организастааны дүүн Лондонга Трафальга-скверге элээн хөй кижи киржикчилиг митинги болган. Германияны болгаш Японияны чепсеглээринге удур, гитлержи дайын талазы-биле кем-буруулугларны хостаанынга удур болгаш Англияның чепсектиг күштерин даштыкы генералдарның командылалынга дамчыдып бергенинге удурланган резолюцияны митингиниң киржикчилери чаңгыс эп-сеткил-биле хүлээп алганнар.

Бүгү делегей талазы-биле бүгү маргылдаалыг айтырыгларны тайбың аргабиле шиитпирлээри дээш демиселге шиитпирлиг болурун митингиниң киржикчилери резолюцияга илереткеннер.

Ол ышкаш резервистерни шериг албанынга келдиреринге болгаш дайын белеткелинге удурланган дээш шыңгыы шаажылалга дугайында хоойлуунуң төлевилелин парламентиге киирип турарынга удурланганнар.

Митингиниң хөй кезии, шеригге чорааннар, эр болгаш херээжен улустар, оларның өг-бүлезиниң ишти. Оларның хөй кезии эрткен дайынга медальдер-биле шаңнатканнар. Дайынчы чедиишкиннерлиг болган дээш 1945 чылда америк чазактың шаңнааны орденнеринден ойталаар дугайында Англияның ужар-түүлүнүң бомбардировка кезиниң подполковниг чораан Тэрнерниң медеглелин митингиниң киржикчилери диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле уткааннар. «Бистиң эш-өөрлеривистиң узуткап каар дээш демисежип турганы фашизмни катап тургузарының политиказын бо орден сорук киирип турар дыр» деп Тэрнер чугаалаан.

—«Бо орденни Трумэнге дедир эгидип тур мен, ооң дайын белеткелиниң планнарын деткивес болгаш ону боттандырарынга киришпес мен деп аңаа чугаалап тур мен. Кореяда өлүрүкчүлерниң эдилеп чоруур орденнери ышкаш ындыг орден эдилексевейн тур мен» — деп ол чугаалаан.

Тэрнерниң сөөлүнде чүве чугаалаан шериг албанынга чорааннар, англи чазактың чорудуп турары чаа дайын белеткелинге удур шиитпирлиг демисежирин медеглээннер. Барыын Германияны чепсеглеп турарын шуут соксадыр деп шериг-далай күштериниң капитаны чораан Янг кыйгырган. Чөөн-Германия чүгле чепсеглеп турар эвес, харын дайын пропагандазы дээш өлүрүп шиидериниң дүрүм хоойлузун тургусканын айытпышаан, Барыын Германияны болгаш Англияны чепсеглээри чөп дээр дугайында кандыг-даа барымдаа чок—деп адыш часкаашкыны-биле Янг чугаалаан.

Дайын үезинде Англияның шериг-далай флодунга кезер эмчи болуп ажылдап чораан доктор Кристафер Будард дайынның айыылын болдурбазынче бүгү күштү салырын чугаалаан. Англияның бичии урглары четчир эмчи хандырылгазын албайн турарлар, чүге дээрге хөреңгини эмнелгеге эвес, а чепсеглээшкинге чарыгдап турар деп ол чугаалаан.

Советтиң чепсектиг күштериниң болгаш совет улустарның эрткен дайынга чидирген каража когаралының дугайын сактып чугаалаан, Англияның шериг-агаар күштериниң унтер-офицери чораан Маланның саналын митингиниң киржикчилери диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле байырлааннар. Совет Эвилелинге удур демиселге гитлержилер чорааннар биле катыжарынче Англияның чонун чер делегейде кандыг-даа күш албадап шыдавас деп Малан чугаалаан.

Тайбың дээш демиселче кыйгырыгларлыг плакаттар туткулап алгаш митингиже бар чыткылаан элээн хөй херээженнерни полиция тудуп хоругдаан дугайында медээни митингиниң киржикчилери хорадаан сеткил болгаш удурланыышкынның ыыткыр алгы үннери-биле ужурашканнар. Амгы үеде тайбыңга хамаарышкан бүгү чүвелер политика характерлиг болур деп полицияның чугаазын ол тудуп хоругдаашкынны көрүп турган бир херээжен медеглээн. Адыш часкаашкыны-биле ол херээженниң чугаалааны «Бир эвес ындыг болза, бистиң бичии ургларывысты, өг-бүлелеривисти, бажың-балгадывысты камгалаарының ады-биле бистер политикалар апаар бис деп херээженнер чугаалап тур бис» дээн.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

ФИЗКУЛЬТУРА— ОРГАНИЗМНИ КАДЫКШЫДАРЫНЫҢ БОЛГАШ БЫЖЫГЛААРЫНЫҢ КҮЧҮЛҮГ АРГАЗЫ.

Мага-боттуң аваангыры болгаш күжү үргүлчүнүң белеткели-биле чеьдип алдынып турар.

Физкультура болза, өкпе аарыгларын болдурбайн, чем хуулдуруушкунун өкижидип, нерви системазын болгаш шыңган эттерни быжыглап турар. Физкультура кижиге энергияны, сергек болгаш амыдыралчы өөрүшкүнү немеп берип, ооң ажылга арга мергежилин болгаш шыдамыкай чоруун бедидип, база кижиниң элекке кырыыр чоруун болдурбазын хандырып турар.

Хаак спорту — культурлуг дыштанылга болгаш хөглөөшкин болур.

Хаактар—дайынчы чепсек.

Хаак спортунуң техниказы-биле чепсегленинер!

КАДЫК МАГА-БОТТА—КАДЫК ОМАКШЫЛ!

Санитар чырыдыышкынының Тыва область Бажыңы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң өралакчызының, партия амыдыралының, культура болгаш амыдырал, литература болгаш уран-чүүл кылдыстериниң —3—88; харыысалгалыг секретарьниң—3—68; пропаганда болгаш агитация, кедээ ажыл-агый, иштики информация, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа кылдыстериниң, бухгалтерияның —3—65.

Б00622. Облыгаконкуд типографиязы